

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Farmi

Liiketoimintasuunnitelma lasten ja nuorten
mielenkuntoutuspalveluille

Lius, Satu

2012 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Farmi- Liiketoimintasuunnitelma lasten ja nuorten mielenkuntoutuspalveluille

Satu Lius
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
marraskuu, 2012

Laurea-ammattikorkeakoulu
 Laurea Hyvinkää
 Sosiaali- ja terveysala
 Hoitotyön koulutusohjelma

Tiivistelmä

Satu Lius

Farmi - Liiketoimintasuunnitelma lasten ja nuorten mielenkuntoutuspalveluille

Vuosi 2012 Sivumäärä 60

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia asioita oman yritysideani mukaista lasten ja nuorten mielenkuntoutuskeskusta perustettaessa on selvitettävä ja otettava huomioon. Työn idea ja aihe muodostuivat oman yritysidean pohjalta ja sen lopputuloksena on liiketoimintasuunnitelma. Lähtökohtaisesti työn on tarkoitus toimia tietolähteenä tekijälle itselleen sekä selvittää onko yritysidea toteutettavissa myös käytännössä. Työn tuloksena syntyi selvitys, jossa on yleispätevää tietoa liiketoiminnan aloittamisesta sekä yritysidean mukaisesta toiminnasta yleisesti; Green care - toiminnasta osana lasten ja nuorten mielenterveyskuntoutusta.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimuksessa haettiin vastausta seuraaviin kysymyksiin: Mikä on ammattihenkilöstön käsitys suunnitellun yrityksen tarjoamien palveluiden hyödyistä ja alueellisesta tarpeesta sekä kuinka lapsi tai nuori päätyy yksityisten ostopalveluiden ääreen. Teemahaastattelut toteutettiin kahdelle vastaavanlaisia palveluita tuottavalle palveluntarjoajalle sekä kahdelle potentiaaliselle palvelun välittäjälle.

Tulokset olivat kaiken kaikkiaan rohkaisevia. Etenkin ammattihenkilöstön käsitykset Green care -toiminnan hyödyistä osana lasten ja nuorten mielenkuntoutusta tukivat teoreettista viitekehystä. Myös palveluiden alueellinen tarve antoi rohkaisevia tuloksia. Huolenaiheeksi kuitenkin muodostui maksajatahojen niukkuus. Vaikka tarvetta näille kuntoutusmuodoille olisi, riittääkö maksusitoumuksen saajia siihen, että toiminta olisi kannattavaa.

Green care -kuntoutuksen näkökulmasta hyödyllisiä jatkotutkimusaiheita voisivat olla Green care -kuntoutuksen mahdollisuudet erilaisten diagnoosien omaavien potilaiden kuntoutuksessa. Toisaalta olisi myös hyödyllistä kartoittaa Green care -kuntoutujien kokemuksia toimintojen kuntouttavuudesta sekä kartoittaa hoitohenkilökunnan asenteita Green care -kuntoutusta kohtaan.

Asiasanat: liiketoimintasuunnitelma, kuntoutuspalvelut, mielenterveys, Green care, eläinavusteinen terapia, toiminnallisuus, luovuus

Laurea-ammattikorkeakoulu
 Laurea Hyvinkää
 Health Care, Social Services and Sport
 Degree Programme in Nursing

Abstract

Satu Lius

Farmi- Business plan for Children's and youngster's mental health rehabilitation services

Year	2012	Pages	60
------	------	-------	----

The purpose of the study was to provide the author with knowledge of founding a mental health rehabilitation center for children and youngsters. The ideas for this thesis were born from the author's own business idea and its outcome is a business plan. The main purpose of this thesis is to offer the essential information for the author that helps her evaluate if the business plan would also work in real life. The outcome was this study with knowledge about starting a business and about rehabilitation in question; Green care methods as a part of children and youngsters mental health rehabilitation

The study conducted was qualitative. The material was gathered by theme interviews. The questions studied were: What is professionals' point of view on the benefits and regional need of the services that the planned company would provide and how does a child or youngster find his way to a private sectors service provider. Two potential service mediators and two professionals that were already providing the same type of services as the company that the author had planned were interviewed.

The results were over all encouraging. Especially professionals' thoughts about the benefits of Green care methods as part of children's and youngster's mental health rehabilitation supported the theoretical frame of reference. Also the regional need gave encouraging results. Still the lack of the payer quarter formed into a worry. Even though there is a need for the services in question, would there be enough recipients of the bonds so that the entrepreneurship would be profitable.

In future Green care rehabilitation would benefit from studies concerning its rehabilitations possibilities among patients with different diagnosis. On the other hand it would also be useful to study the experiences of the Green care rehabilitators and how they feel that the methods have supported their rehabilitation process also a study about the health care professionals' attitudes towards Green care rehabilitation would be an interesting and useful subject for future studies.

Keywords: business plan, rehabilitation services, mental health, Green care, animal assisted therapy, activity based work, creativity

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Lasten ja nuorten mielenterveys.....	10
2.1	Mielen tasapainotekijät lapsen ja nuoren kehitysvaiheissa.....	10
2.2	Lasten ja nuorten kuntoutustyö	12
2.3	Eläimet sosiaalisen toimintakyvyn kuntouttajina.....	13
3	Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut.....	15
3.1	Tiedonkeruumenetelmä.....	16
3.2	Aineiston käsittely ja analyysi	17
3.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	19
4	Tutkimustulokset.....	20
4.1	Palveluiden koetut hyödyt.....	20
4.1.1	Sosiaalinen toimintakyky.....	21
4.1.2	Psyykkinen toimintakyky	23
4.1.3	Fyysinen toimintakyky.....	25
4.2	Palveluiden alueellinen tarve	26
4.3	Käytännön prosessit.....	29
5	Liiketoimintasuunnitelma	32
5.1	Perustamispaikka.....	32
5.2	Farmin toiminnankuvaus	33
5.2.1	Palvelumuodot	36
5.2.2	Ryhmätoiminnan tarkoitus.....	36
5.2.3	Toiminnallisuuden merkitys	38
5.2.4	Voimaa luonnosta ja kasveista	39
5.2.5	Oppia eläimiltä	41
5.2.6	Farmin toiminnan tavoitteet	43
5.3	Asiakasanalyysi	45
5.4	Ympäristöanalyysi	47
5.5	Markkinointisuunnitelma.....	49
5.6	Laskelmat.....	49
5.7	Yrityksen toimiluvat ja valvonta	50
5.8	Yritysmuoto	51
5.9	Riskit ja niihin varautuminen	51
6	Pohdinta	52
	Liitteet.....	57

”Mä lähdän niinkin kaukaa siitä, että ihminen on osa luontoa. Silloin, kun me hyödynnetään sitä ympäristöä ja luontoa niinku kaikessa, niin silloin me palautetaan se ihminen takasin siihen omaan itseensä. Silloin ihminen löytää itsensä. Kun ihminen on itsensä kanssa sinut, niin se pärjää missä tahansa ympäristössä ja missä tahansa kontekstissa ja löytää sen oman asemansa kaikessa. Silloin kun me käytetään näitä luonnon menetelmiä, oli se sitten metsässä tai puutarhassa tai eläimen kanssa, niin hän on kosketuksissa siihen kaikkeen ympäröivään. Luonto ei vaadi keneltäkään yhtään mitään. Sitä saa olla juuri sellainen kuin on. kaikki mitä me sitten peilataan siinä, se tulee jostain sieltä itsestä. [---] Siinä tulee sen ihmisen oma, jota se peilaa se luonto siinä. Puutarhassa, kun me katotaan kasvun ihmettä ja me käydään sen maan kanssa tekemisissä, niin siinä pyyhitään pois niitä turhia asioita ja aletaan olla ihan niin kuin sen alkulähteen äärellä, jossa saadaan tuntumaa itseyyteen”.

(Palvelun tarjoaja)

1 Johdanto

Tässä työssä suunnittelen yksityisen sektorin lasten ja nuorten mielenterveyskuntoutuskeskuksen. Yrityksen toimintaidea pähkinänkuoressaan on lisätä lasten ja nuorten psyykkistä, fyysistä sekä sosiaalista toimintakykyä Green care -toiminnallisilla menetelmillä. Toiminta Farmilla toteutetaan 3 asiakkaan pienryhmissä, mikä osaltaan edesauttaa sosiaalisten valmiuksien sekä yhteistyötaitojen kehittämisessä.

Oman yrityksen perustaminen on tärkeä päätös, joka on etukäteen huolella suunniteltu ja valmisteltu. Yrityksen perustaminen, ylläpitäminen ja kehittäminen on vastuullista työtä, onhan yksityisyrittäjällä aina panoksena yritystoiminnassaan myös oman perheensä talous sekä henkilökohtainen hyvinvointi. Tämän lisäksi yrittäjä on osaltaan vastuussa myös mahdollisten työntekijöidensä toimeentulosta ja hyvinvoinnista sekä asiakkaiden tyytyväisyydestä yrityksen palveluihin. Eittämättä jokainen yrittäjä kokee lukemattomia vastoinkäymisiä matkansa varrella, yrityksen koosta tai toimialasta riippumatta. Mikä siis ajaa ihmisiä yrittäjiksi? Mikä saa ihmisen laittamaan itsensä ja käytännöllisesti katsottuna koko elämänsä likoon perustamalla yrityksen, jonka menestykselle ei ole mitään takeita nyky-yhteiskunnassa, jossa kilpailu on kovaa alalla kuin alalla.

Sivistyssanakirja kuvaa yrittäjyyden olevan toiminta-organisaation, tai liiketoiminnallisen yrityksen luomista. Yrittäjyydellä pyritään vastaamaan puutteisiin tai tarttumaan markkinoilla oleviin mahdollisuuksiin (sivistyssanakirja.com). Minusta yrittäjyys on uskoa itseensä ja osaamiseensa. Se on halua henkilökohtaiseen menestykseen ja halua kehittää omaa osaamisaluettaan. Yrittäjyys on osaltaan myös halua vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja halua olla edelläkävijä omalla alallaan. Yrittäjän tulee olla osaava, rohkea ja innovatiivinen saavuttaakseen vakaan pohjan yritystoiminnalleen. Yrittäjällä tulee olla peruspositiivinen ja hieman myös perfektionistinen luonne menestyäkseen. Positiivisen elämänasenteen omaavalle henkilölle tunne onnistumisesta ja menestyksestä on huomattavasti voimakkaampi kuin vastoinkäymisistä kumpuava tunne. Positiivinen ihminen on kykenevä löytämään hyvää myös epäonnistumisistaan. Kenties tämä on yksi niistä tekijöistä, joka ajaa ihmisiä yrittäjiksi ja yrittäjiä yhä uusien vaativampien haasteiden pariin. Yrittäjällä on siis motivaattorinaan tarve menestyä ja kehittyä alallaan.

Suomi tarvitsee tulevaisuudessa kipeästi lisää sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yrityksiä. Yhteiskunnan rakenteen jatkuva muutos aiheuttaa muutostarpeen myös sosiaali- ja terveystalouden järjestämiseen (MTT 2009, 24). Tämä muutos näkyy jo nyt kuntien taistellessa sairaanhoitopalveluiden järjestämisen sekä niiden aiheuttamien kustannusten kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuolto viekin noin puolet kuntien budjeteista ja arvioiden mukaan näille aloille tarvitaan tulevaisuudessa jopa 60 000 työntekijää lisää (MTT 2009, 24, 26). Tällä hetkellä ky-

syntä ja tarjonta eivät yksinkertaisesti kohtaa, tulevaisuudessa vielä vähemmän. Yksityisten terveydenhuoltoalojen yritysten tarve on jo nyt suuri ja se tulee kasvamaan entisestäänkin. Hoidon yksilöllisyyden ja valinnanvapauden korostaminen aiheuttavat vaihtoehtoisten hoitomuotojen tarpeen, jotta näihin tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan tarkoituksenmukaisesti. Julkisen sektorin ostopalveluiden käyttö onkin viime vuosina selkeästi lisääntynyt. (MTT 2009, 26.)

Terveydenhuoltoalan yrityksiä tarvitaan kilpailuttamaan hoidon laatua ja tasoa. Tietävästi yksityisellä sektorilla lisääntyvät yritykset nostavat myös kunnallisten sektoreiden tarjoamien palveluiden tasoa, jolloin väestön saaman terveyden- ja sairaanhoidon taso nousee. Terveydenhuoltoalalla kilpailu on hyväksi. Se nopeuttaa uusien hyväksi havaittujen hoitomenetelmien laajaa käyttöönottoa ja toisaalta antaa asiakkaalle laajemmat mahdollisuudet saada kohtuuhintaisia ja silti laadukkaita palveluita. (Partanen 2006.) Yrittäjyys on myös yhteiskunnallisesti tarpeellinen ja arvostettu asia. Yhteiskunta pyrkii lisäämään ja tukemaan yksityisyrittäjyyttä muun muassa lisäämällä yritystietoutta ja -kasvatusta ammatillisiin koulutuksiin sekä tukemalla aloittelevaa yrittäjää esimerkiksi starttirahan tai naisyrittäjille suunnattujen matalakorkoisten lainojen muodossa. Tämän lisäksi yksityisten yritysten verorasituksia on pyritty yhä enenevässä määrin vähentämään.

Vuonna 2008 Suomessa oli 17 790 terveys- ja sosiaalialan yritystä (Tilastokeskus 2010). Yrityksen perustamiseen liittyy runsaasti asioita, joita aloittelevan yrittäjän tulisi tietää ja ottaa huomioon yritystä perustaessaan. Jokaisen aloittelevan yrittäjän tulisi olla selvillä myös siitä, mitä kaikkea yrityksen perustaminen tulee vaatimaan häneltä ja mahdollisilta liikekumppaneiltaan. Kun asiat on huolella suunniteltu, arvioitu ja pohdittu, on yrittäjän helpompi lähteä liikkeelle yrityksen perustamisprosessissaan. Näin voidaan myös välttää etukäteen monia epäonnistumisen riskejä.

Lasten ja nuorten mielenterveydelliset ongelmat ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntyneet huomattavasti. Tästä huolimatta näiden ongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon erikoistuneiden palveluntarjoajien ja yritysten määrä ei ole noussut riittävästi suhteessa niiden kysyntään. Palvelutarjonnan monipuolisuus ja vaihtoehtoisuus ovat avainasemassa etenkin silloin, kun kyseessä on lasten ja nuorten hoito ja kuntoutustyö, sillä suuri tekijä lasten ja nuorten kuntoutuksen onnistumisessa on toiminnan mielekkyys. Tästä syystä palvelutarjontaan tarvitaankin lisää vaihtoehtoisuutta.

Muualla maailmassa ja jopa muissa pohjoismaissa on jo olemassa toimintakeskuksia sekä hevosalleja, jotka toimivat lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja kehityksen näkökulmasta. Nämä toimintakeskukset taistelevat lasten ja nuorten syrjäytymistä vastaan tai korjatakseen sen jo aiheuttamia vaurioita (Saastamoinen 2007, 9). Suomessa eläimiä ja luontoa apunaan

käyttävät terapiat ja kuntoutukset ovat vasta nostamassa pikkuhiljaa päätään, vaikkakin esimerkiksi ratsastusterapian hyödyt ja vaikutukset ovat jo varsin laajalti tutkittuja ja todistettuja.

En ole aiemmin ajatellut suunnittelevani jonain päivänä oman yrityksen perustamista. Sen sijaan olen lapsesta saakka nauttinut maaseudusta ja ennen kaikkea olen aina rakastanut eläimiä. Olen omassa elämässäni aika ajoin, kuten kuka tahansa muukin, joutunut pohtimaan, mistä minä saan voimaa. Miten puran ja käsittelen kaiken nyky-yhteiskunnassa vallitsevan kiireen ja stressaavan ympäristön. Vastaus näihin löytyi luonnosta.

Tämä ajatus kehittyi ja kasvoi mielessäni pikkuhiljaa. Voisin ohjata kertoa ja opettaa myös muille sitä minkä olen itse löytänyt ja oppinut. Pohdiskelin ihmisiä, jotka ovat yhä enemmän vieraantuneita luonnosta ja eläimistä. Pohdin kaupungistumista ja sen myötä tapahtuvaa luonnosta erkaantumista sekä vehreyden rajoittumista ainoastaan kaupungin puistoihin ja yleisiin uimarantoihin. Pohdin myös median lietsontaa burn out- ilmiöistä, masennuksen lisääntymisestä ja syrjäytymisestä. Mutta mikä opettaa kaupungissa asuvaa lasta liikkumaan luonnossa ja hyödyntämään sitä omien voimavarojensa kartoittamisessa? Mikä ohjaa lasta ymmärtämään luonnon ihmeellisyyttä ja löytämään sen energian ja voiman, jonka se meille avosylin antaa jos vain osaamme pyytää. Ajatus lasten ja nuorten kuntouttamisesta ja ohjauksesta luonnon sekä eläinten parissa tuntui minusta luontevalta. Aloin kehittelemään ajatus-tani ja löysin Green care Finland Ry:n. Tämän yhdistyksen löytyminen oli kuin piste i:n päälle itävässä yritysideoassani. Sain omille mielipiteilleni luonnon parantavasta vaikutuksesta vahvaa teoreettista pohjaa ja päätin selvittää, olisiko yritysideoalleni todellista kysyntää ja onnistuisinko.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia asioita yritysideoani mukaista yksityisen sektorin kuntoutuskeskusta perustettaessa on otettava huomioon. Tämän lisäksi selvitän millainen on ammattihenkilöstön näkemys suunnitellun yrityksen tarjoamien palveluiden hyödyistä osana lasten ja nuorten mielenterveyskuntoutusta, mikä on ammattihenkilöstön näkemys suunniteltujen palveluiden alueellisesta tarpeesta ja kuinka lapsi tai nuori löytää tiensä yksityisten ostopalveluiden ääreen. Näihin kysymyksiin selvitän vastauksia empiirisellä tutkimuksella. Empiirisen tutkimuksen avulla pystyn tarkentamaan lopulliset tutkimustulokset vastaamaan paremmin juuri minun yritysideoani ja sen tarjoamien palveluiden alueellisia tarpeita. Käytännössä suunnittelen siis oman yritykseni toimintaa ja toteuttamista sekä otan selvää, onko yritysideoani toteuttamiskelpoinen.

Green care -toiminnalla tarkoitetaan sellaista yksilön hyvinvointia edistävää toimintaa, jota toteutetaan luonnosta, ympäristöstä, eläimistä sekä maataloustöistä syntyvien voimavarojen avulla. Toiminnan ydin on yksilön elämänlaadun kokonaisvaltaisessa kehittämisessä, hyvin-

voinnin edistämässä sekä elämänlaadun parantamisessa. Green care -toimintamuotoja on tarjolla eri painoaluein, mutta kuitenkin niille kaikille on yhteistä luonto- ja eläinavusteiset tavat järjestää hyvinvointipalveluita. (MTT 2009, 8.) Green care -toiminta pohjautuu yksilön, ryhmän, yhteisön tai verkoston luovaan toimintaan ja toimintaperiaatteisiin. (MTT 2009, 7.)

Green care -toiminta jaetaan kolmeen eri suuntaukseen. Ensimmäisessä suuntauksessa kuntouttava toiminta tapahtuu maatala- miljöössä ja koostuu erilaisista maatalan tehtävistä kuten eläinten hoidosta ja luonnossa liikkumisesta. Ominaispiirteensä tälle suuntaukselle on, että siinä hyödynnetään maatalaa kuntouttavana ympäristönä. Toinen suuntaus keskittyy enimmäkseen terapeuttiseen toimintaan, jossa hyödynnetään kasveja, puutarhaa ja maisemia. Kolmas suuntaus hyödyntää kuntoutustyössä eläimiä. Tämän suuntauksen tavoitteena on asiakkaiden kuntoutus, hyvinvoinnin kohentaminen tai muu ennalta asetettu tavoite. (MTT 2009 10-11.)

Green care -toiminta on jo laajalti yleistynyt Euroopassa. Norjassa ja Hollannissa toiminnan katsotaankin jo olevan vakiintunutta. (MTT 2009, 10.) Suomessakin Green care -palveluita tuottavia maatiloja oli 300 vuonna 2009 kun taas Hollannissa tuo luku oli samana vuonna 750. (MTT 2009, 12-14.) Maaseudun tuottamia lisäarvoja ei Suomessa vielä osata hyödyntää riittävässä määrin hoivayrityksissä. (MTT 2009, 3.) Kuitenkin muun muassa Green care -palveluilla voidaan vastata yhteiskunnan lisääntyneeseen hoiva-alan palveluiden kysyntään (MTT 2009, 29).

2 Lasten ja nuorten mielenterveys

Mielenterveys käsitteenä tarkoittaa sen olevan inhimillinen ja myönteinen voimavara, joka mahdollistaa täysipainoisen oman elämän elämisen. Mielenterveys on osa terveyttä ja muodostaa perustan ihmisen hyvinvoinnille ja toimintakyvylle. Hyvää mielenterveyttä vahvistavat ja tukevat emotionaaliset ja sosiaaliset taidot. (THL 2012, ehkäisevä mielenterveystyö.) Mielenterveys ei suinkaan ole aineellinen hyödyke, joka lapsella tai nuorella joko on tai ei ole, vaan se on eri tekijöistä muodostuva kokonaisuus jonka avulla yksilö ylläpitää omaa henkistä hyvinvointiaan ja ehkäisee ongelmia. Nykypäivänä mielenterveys käsitetäänkin jokaisen ihmisen elämään kuuluvana voimavarana (Haasjoki & Ollikainen 2010, 12, 14).

2.1 Mielen tasapainotekijät lapsen ja nuoren kehitysvaiheissa

Ymmärrettäessä mielenterveys voimavarana, ymmärrämme myös tiettyjen ominaisuuksien kuuluvan sen luonteeseen. Yksi näistä ominaisuuksista on sen muuttuvuus. Samalla henkilöllä voi eri aikoina olla erilaiset ja erisuuruiset voimavarat. Muuttuvuus mielenterveydessä näkyy eritoten lapsuudessa, jossa kehittyminen ja muutos on jatkuvaa. (Taipale 1998, 12.) Mielenterveys on kuitenkin voimavarana rajallinen ja ylikuormituksen seurauksena syntyy mielenter-

veyden häiriöitä. Etenkin lapsen ylikuormituksessa, on tärkeää huomioida tilanne mahdollisimman varhain, sillä lapsi reagoi herkästi ylikuormitukseen ja ilmentää tätä tilaa muun muassa käyttäytymisellään ja puheillaan. (Taipale 1998, 13.) Lapsi tai nuori ei voi välttyä kaikilta elämään liittyviltä stresseiltä ja kriiseiltä vaan osaltaan myös ne ovat mukana rakentamassa lapsen ja nuoren kasvua ja voimavarojen kehittymistä. Kriisi- ja stressivaiheet usein näyttävätkin lapsen tai nuoren elämässä esimerkiksi heikentyneinä kouluarvosanoina, ärtyisyytenä, poissaolevuutena, vetäytymisenä itkuisuutena tai unettomuutena. (Haasjoki & Ollikainen, 2010, 23.)

Jokaisella meistä on sisäänrakennettuna haavoittuvuustekijöitä sekä suojaavia tekijöitä. Haavoittuvuustekijöitä voivat olla esimerkiksi perinnöllinen alttius, aiemmat tapahtumat, persoonallisuustekijät jne. Suojaavia tekijöitä taas ovat esimerkiksi yksilön omat selviytymiskeinot (ongelmanratkaisukyky, tunteiden säätely, lannistumattomuus) sekä luotettavat ja läheiset ihmissuhteet. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 18-19.) Ihmisen mieli ja keho elävät herkässä tasapainossa hänen sisäisen ja ulkoisen maailmansa kanssa (Taipale 1998, 13). Näin voidaankin ajatella, että yksilön mielenterveyden ollessa vahva, ovat hänen haavoittuvuustekijät ja suojaavat tekijät tasapainossa. Mielenterveys on ikään kuin vaaka (ks. liite 1), jossa toisella puolella oleva kulho sisältää yksilön suojaavia tekijöitä ja toisella puolella olevassa kulhossa ovat yksilön haavoittuvuustekijät. Haavoittuvuustekijäkulhon täytyessä liikaa, järkkyy vaa'an tasapaino. Tämän epätasapainon seurauksena yksilön mielenterveys järkkyy. Toisaalta liiallinen haavoittuvuustekijöiden paino ja samanaikainen suojaavien tekijöiden puute saattaa lapsella tai nuorella kuitenkin johtaa myös siihen, että hän alkaa paikata suojaavien tekijöiden puutosta omaksumalla ympäristöstään ns. vahingoittavia selviytymiskeinoja kuten päihteet tai syrjään vetäytyminen (Haasjoki & Ollikainen 2010, 19). Nämä vahingoittavat suojaavat tekijät lisäävät entisestäänkin haavoittuvuustekijäkulhon painoa, vaa'an epätasapaino kasvaa entisestäänkin. Vaakamalliani tarkastelemalla voidaan myös karkeasti määritellä mielenterveyden järkkymisen astetta sen perusteella, onko yksi vai molemmat vaa'an kupeista punaisen alueen puolella, eli sillä, kuinka suuri vaa'an epätasapaino on.

Tutkimusten mukaan valtaosa aikuisiän mielenterveyshäiriöistä puhkeaa jo varhaisessa, alle 20 vuoden iässä. Vaikka nuorten mielenterveystilastot ovat viime vuosien aikana alkaneet näyttämään yhä valoisammilta, silti tänäkin päivänä 20 % nuorista kärsii jonkinlaatuista mielenterveyden häiriöstä. Valtaosa heistä ei ole missään nuorisopsykiatristen tai muiden mielenterveyspalveluiden piirissä (Marttunen 2011). Toisin sanoen, valtaosa nuorista, joita kohtaamme voivat hyvin. Kuitenkin voidaan karrikoidusti todeta, että sadan nuoren joukosta noin kaksikymmentä kärsii jonkinlaisesta ja -asteisesta mielenterveyden häiriöstä. Se on paljon. Mielenterveyden häiriöiden katsotaankin tänä päivänä olevan nuorten suurin terveydellinen riskitekijä (Marttunen 2011).

Asioilla on tapana kasaantua nuorten elämissä aivan samoin kuin meidän aikuistenkin. Murrosiän pyörteissä ja nuoren etsiessä omaa paikkaansa yhteiskunnan jäsenenä voivat mieltä askarruttavat asiat helposti kasaantua nuoren päin sisään, mikäli hänellä ei ole keinoja tai voimavaroja niiden oikeanlaiseen käsittelyyn ja purkamiseen. Nuoruusiässä myös kehitytään yksilölliseen aikuisuuteen sekä etsitään paikkaa omassa sosiaalisessa ympäristössä ja yhteiskunnassa (Haasjoki & Ollikainen 2010, 12). Tutkimusten mukaan erityisesti ahdistuneisuus- mieliala- ja päihdehäiriöt nostavatkin päätään huomattavasti nuoruuden aikana, jolloin myös riski psykoonin puhkeamiseen moninkertaistuu (Marttunen 2011).

2.2 Lasten ja nuorten kuntoutustyö

Saukko (2008) käsittelee lapsen kuntoutusprosessia ja sitä kuinka musiikkiterapian tavoitteet määrittyvät tämän prosessin mukaisesti. Koska musiikkiterapiatoiminta on luovan toiminnan muoto aivan kuten toiminta Farmillakin, katson Saukon kirjoitusten näkökulman olevan soveltuvainen myös Farmin toiminnan perusteiksi ja näin ollen siis viittaankin tässä työssäni useasti hänen kirjoituksiinsa.

Valtioneuvoston vuonna 2002 antaman kuntoutuslonteon mukaan kuntoutuksen päämääränä on ihmisen tai hänen ympäristönsä muutosprosessi, jonka tavoitteena on ”toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistäminen” (Saukko 2008, 23). Kuntoutus on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä, jota voidaan tarkastella yhteiskunnallisena toimintajärjestelmänä, toimenpiteiden kokonaisuutena tai prosessina. Kuntoutus on asiakkaan nykytilanteesta lähtevää eteenpäin suuntautuvaa ja parempaan tulevaisuuteen tähtäävää toimintaa, joka pyrkii saavuttamaan positiivisia muutoksia asiakkaan elämäntilanteeseen sekä hänen ja ympäristön väliseen suhteeseen. Kuntoutus perustuu alkutilanteen arviointiin ja sen perusteella tehtyyn yhteiseen kokonaissuunnitelmaan sekä kuntoutuksen etenemisen seuraamiseen. (Saukko 2008, 17.)

Päinvastoin kuin aikuisen kuntoutuksessa, lapsen kuntoutuksessa on useimmiten tavoittelun aiheena mahdollisimman hyvän toimintakyvyn saavuttaminen tulevaisuudessa, kun taas aikuisilla puhutaan toimintakyvyn palauttamisesta (Saukko 2008, 26). Puhuttaessa lapsen kuntoutuksesta tarkoitetaan laajaa kokonaisuutta, joka käsittää kaikki ne elementit ja tukitoimet joilla voidaan tukea lapsen elämää kokonaisvaltaisesti. (Saukko 2008, 17.) Lapsen kuntoutuksen yleiset tavoitteet määritelläänkin lapsen toimintakyvyn edistämiseksi ja lapsen kehityksen tukemiseksi määritelmällä (Saukko 2008, 25). Lapsen kuntoutukselle on tyypillistä, että se on vieläkin kokonaisvaltaisempaa ja monitahoisempaa toimintaa kuin aikuisten kuntoutus. Asiakkaanahan ei koskaan ole ainoastaan lapsi, vaan myös tämän perhe. Haasteena lapsen kuntoutuksessa on usein se, että kuntoutettavalle lapselle löydetään yksilöllistä ja mielekästä kun-

toutustoimintaa. Määriteltäessä lapsen kuntoutustarvetta arvioidaan sairauden tai vamman aiheuttama sen hetkinen haitta ja vaikutukset lapsen kehitykseen. (Saukko 2008, 17.)

Habilitaatio, eli lapsen kuntoutuminen ilmenee lapsen kehityksen etenemisenä. Tämä huomioiden voidaan todeta, että lapsi on kuntoutuksen tarpeessa silloin, kun hän ei kykene saavuttamaan ikänsä mukaisia kehitystehtäviä. Normaalisti kehityksen tueksi riittää kasvatus, opetus ja ohjaus, mutta kun kyseessä on erityisen tuen tarve, lapsen kuntoutustyö on oleellinen osa turvaamassa lapsen kehityksen etenemistä. Kouluikäisten lasten yleisiä kehitystehtäviä ovat muun muassa sopeutuminen kouluun ja koulumenestys, myönteinen minäkuva, hyvät kaverisuhteet ja käytössääntöjen noudattaminen. Teini-ikäisillä kehitystehtävien katsotaan liittyvän itsenäiseen koulutyöskentelyyn siirtymiseen, vapaa-ajan harrasteisiin, ystävyyssuhteisiin, seksuaaliseen identiteettiin ja rakkaussuhteeseen, eheään minuuteen ja yhteiskuntaan kuulumiseen. (Saukko 2008, 28.)

Nykypäivänä huolenaiheena ovat lasten ja nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat ja oppimisvaikeudet sekä lisääntynyt erityistä tukea tarvitsevien lasten lukumäärä. Näiden oireilujen mahdollisimman varhainen toteaminen ja kuntouttaminen ehkäisisivät huomattavasti syrjäytymistä ja muita ongelmia aikuisiällä. Lapsen kuntoutuksen onkin tutkimusten mukaan todettu ehkäisevän myöhemmin ilmeneviä psyykkisiä ongelmia, syrjäytymistä ja epäsosiaalisuutta. (Saukko 2008, 18, 19.) Vuonna 2006 tehdyn Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus - projektin mukaan lapsiväestön erityisen tuen tarve jakautuu siten, että noin yksi viidestä lapsesta tarvitsee erityisiä tukitoimia kuten, kiertävien erityisopettajien palveluita, pienryhmätointa ja ajoittaista kuntoutusta. Projektin mukaan lasten ja nuorten kuntoutustyön arvoja ovat lasten ja perheiden palveluiden saatavuus, riittävyys, oikea-aikaisuus sekä yksilöllinen kohdentuminen. (Saukko 2008, 20.)

2.3 Eläimet sosiaalisen toimintakyvyn kuntouttajina

Lapsen sosiaalinen toimintakyky määritellään lapsen valmiudeksi toimia tarkoituksenmukaisesti, omaa kehitystasoaan vastaavasti vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Sosiaalinen toimintakyky näkyy keinoina selviytyä jokapäiväisessä elämässä ja sitä kuvataan jokapäiväisten toimintojen avulla. (Saukko 2008, 30.)

Tutkimusten mukaan lemmikkieläimet kykenevät vahvistamaan ihmisten sosiaalista kanssakäymistä ja auttavat vaikeiden asioiden käsittelyssä muun muassa tarjoamalla vaihtoehtoista sosiaalista kanssakäymistä, tämä osaltaan auttaa tarjoamalla toimintamalleja ja keinoja yksilön olemassa olevien sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja vahvistamiseen. Toisaalta lemmikit voivat myös korvata yksilön sosiaalisten suhteiden ja kanssakäymisen puutteen ja tarjoavat vaihtelevuutta inhimillisen tuen laatuun sekä paikkaavat vääränlaisen tuen aiheuttamia

reikiä. Lemmikit voivat auttaa yksilöä tunnistamaan ja palauttamaan rutiineja elämäänsä ja auttavat yksilöä luomaan uusia sosiaalisia kontakteja luonnollisin keinoin. Lemmikin kanssa toimiminen ei myöskään sido yksilöä ihmissuhteiden mukanaan tuomiin velvoitteisiin vaan antaa yksilölle tilaa hengittää ja mahdollisuuden ilmaista itseään ja omia tunteitaan vapaasti. Lemmikki tarjoaa omistajalleen ”turvapaikan” inhimillisen vuorovaikutuksen aiheuttamia raskautuksia vastaan ja vapauttaa hänet niiden aiheuttamista velvoitteista. (Fine 2006, 58.)

Eläinten tuomat hyödyt sosiaaliseen kanssakäymiseen on laajalti todistettu tutkimuksin. Sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden lisääntymisen lisäksi ne lisäävät myös yksilön halua ryhtyä kommunikoimaan muiden ihmisten kanssa. Skitsofreniaa sairastavien parissa tehty tutkimus osoitti edistystä yksilön arkielämän aktiviteeteissa, kuten itsestään huolehtimisessa itsenäisesti ja henkilökohtaisen hygienian hoidossa. Lisäksi eläinten on todettu lisäävän halukkuutta sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Erityisoppilaiden luokkaryhmässä vierailut koira lisäsi lasten yhtenäisyyden tunnetta muun muassa vähentämällä aggressiivista ja yliaktiivista käyttäytymistä. Vaikkakin oppilaat viettivät huomattavasti aikaa katselemalla ja toimimalla koiran kanssa, lisäsi se huomattavasti myös opettajan saamaa huomiota lasten taholta. (Fine 2006, 68.)

Vuonna 2005 tehdyssä tutkimuksessa tutkijat tutkivat terveydenhoitoalan ammattihenkilöiden seerumin ja syljen kortisoli-, adrenaliini-, noradrenaliini-, syljen IgA- (immunoglobuliini) ja veren lymfosyytteja ennen ja jälkeen terapiakoiratoimintaa. Tutkimuksen tarkoituksena oli alun perin määrittää stressi- ja immuunitason optimaalista mittausajankohtaa, mutta tulokset osoittivat myös, että jo noin viiden minuutin kanssakäyminen koiran kanssa vähentää stressitekijöitä elimistössä. Toisessa tutkimuksessa mitattiin terapiakoiratoimintaa harjoittavan koiran syljen kortisolitasoja. Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, ettei myöskään itse eläin koe stressiä toimiessaan terapiaeläimenä. (Fine 2006, 68-69.)

Eläinavusteisen toiminnan harjoittajat esittävät, että eläin kykenee stimuloimaan keskustelusta olemuksellaan ja aidolla läsnäolollaan tarjoamalla neutraalin, ulkopuolisen subjektin johon keskittyä. Eläinavusteisen toiminnan kirjallisuudessa on myös laajalti esimerkkitapauksia siitä, kuinka potilaat ovat kokeneet helpommaksi kertoa eläimelle tunteistaan, ongelmistaan tai vaikeista tapahtumista. Esimerkkeinä jäljempänä kuvatut tapaukset.

”Kerroin lapselle, että Buster (koira) oli nähnyt painajaista. Kysyin sitten lapselta ”Mistähän luulet, että Buster näki painajaista?” Lapsi vastasi; ”Painajaisen aiheutti pelko siitä, että joku ilkeä tulisi satuttaisi häntä taas.” (Fine 2006, 28.)

Potilaana 10-vuotias tyttö, jolla on paljon sisaruksia. Kaikilla sisaruksilla on eri isät, eikä tytön oma biologinen isä ole ollut tytön elämässä enää vuosiin. Tyttö pelkää miehiä ja kokee heidät epäluotettaviksi. Hevososen kautta tyttö alkaa pohtimaan omaan isäänsä liittyviä kysymyksiä, kuten missä hevososen isä on. Tyt-

tö myös kertoo hevoselle omia luottamukseen ja turvallisuuteen liittyviä ongelmiaan ja huomaa hevosen tilanteen olevan vertailukelpoinen omaan tilanteeseensa nähden, sillä hevostenkin veljillä ja sisarilla on kaikilla eri isät. Hevosen kanssa ollessaan tyttö oli kykenevä puhumaan peloistaan ja ahdistuksistaan sekä hymyilemään. (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry.)

Tutkimustulokset ovat kauttaaltaan osoittaneet, että eläimillä on ainutlaatuinen kyky muuttaa ihmisen sosiaalista käyttäytymistä positiiviseen suuntaan sekä lisäämään kanssakäymistä toisilleen entuudesta vieraiden ihmisten välillä. Tämä merkitsee myös sitä, että eläin esittää myös toimintaa harjoittavan henkilön iloisempana, ystävällisempänä, vähemmän uhkaavana ja rentoutuneempana ihmisenä potilaalleen. Näin ollen on varsin kohtuullista myös esittää, että potilaat ovat tilanteissa paremmin läsnä ja tuntevat olonsa kotoisammaksi. Tämän lisäksi mukana oleva eläin antaa toiminnan ohjaajalle ja potilaalle hyvän keskustelun aiheen johon keskittyä. Tämä itsessään saattaa nopeuttaa ja parantaa yhteistyön ja hoitosuhteen kehittymistä. Hoidon tulos ja hoidon tavoitteisiin pääseminen ovat tunnetusti vahvassa yhteydessä hoitajan ja potilaan väliseen suhteeseen ja sen toimivuuteen. (Fine 2006, 29.)

3 Tutkimusmenetelmälliset ratkaisut

Työn tutkimuksellisessa osiossa on tarkoitus selvittää, ammattihenkilöstön näkemys Green care -menetelmien toimivuudesta osana lasten ja nuorten kuntoutusprosessia ja mikä on ammattihenkilöstön käsitys suunnitellun yrityksen tarjoamien palveluiden hyödyistä. Lisäksi siinä selvitetään ammattihenkilöstön näkemystä yrityksen palveluiden alueellisesta tarpeesta sekä siitä, kuinka lapsi/nuori lopulta päätyy yksityisten ostopalveluiden äärelle. Tutkimuskysymykset ovat

1. Mikä on ammattihenkilöstön käsitys suunnitellun yrityksen tarjoamien palveluiden hyödyistä sekä alueellisesta tarpeesta?
2. Kuinka lapsi tai nuori löytää tiensä yksityisten ostopalveluiden ääreen?

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa tiedonkeruumenetelmänä käytetään teemahaastattelua. Laadullinen tutkimus on ”ymmärtävä tutkimus”, jolla tarkoitetaan sitä, että ymmärtäminen tuo mukanaan eläytymisen tutkimuskohteen ilmapiiriin, ajatuksiin, tunteisiin ja motiiveihin. Lisäksi se sisältää tietynlaisen aikomuksellisuuden eli ymmärrämme jonkin merkityksen. (Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009, 28.)

Teemahaastattelun kohteina ovat suunnitellun yrityksen vaikutusalueella olevat kaksi mahdollista palveluiden ostajaa sekä kaksi lähialueen yrittäjää, jotka tarjoavat samankaltaisia palveluita kuin suunniteltu yritys. Näin ollen vastauksista saadut tulokset ovat mahdollisimman ver-

tailukelpoisia. Teemahaastattelut suoritetaan joko kasvotusten, puhelimitse tai sähköpostin välityksellä riippuen haastateltavien tahojen toiveesta.

3.1 Tiedonkeruumenetelmä

Tässä tutkimuksessa käytetään tiedonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, eli teemahaastattelua. Teemahaastattelu on tutkimusmenetelmänä hyvä, mikäli tutkijalla ei ole ennakkoon käsitystä siitä, millaisia vastauksia hän tulee saamaan, tai silloin kun vastaukset perustuvat kokemuksiin tai käsityksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35.) Teemahaastattelu mahdollistaa vapaamman ja laajemman mahdollisuuden kertoa mielipiteitä ja kokemuksia kuin strukturoitu menetelmä. Tämän johdosta saadut tulokset ovat monipuolisempia ja kokemuseräisiä. Vaikkakin teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua siitä kuitenkin puuttuu tarkasti etukäteen suunnitellut kysymykset ja kysymysjärjestys. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Teemahaastatteluun vastaavat henkilöt eivät siis ole sidottuja valmiisiin vastausvaihtoehtoihin vaan voivat vastata esitettyihin kysymyksiin vapaasti omin sanoin. Lisäksi teemahaastattelussa on etuna se, että vastaajalla on mahdollisuus esittää mielipiteitään ja hän pystyy tarvittaessa kysymään perusteluja tai pyytämään tarkennusta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35-37.) Haastattelijan etuna on lisäksi se, että hän pystyy osaltaan myös motivoimaan haastateltavaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 205-206.) Teemahaastattelu on tilanteena päämäärään tähtäävä, antaen kuitenkin tietynlaisen vapauden niin haastattelijalle kuin haastateltavallekin, jolloin tilanne säilyy luontevana ja keskustelu etenevänä vallitsevan teeman ympärillä. Teemahaastattelua käytetään usein silloin kun tutkitaan arvoja, mielipiteitä tai kokemuksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 194-197.)

Teemahaastattelussa on oletusarvona, että sillä voidaan tutkia kaikkia ihmisen tunteita, ajatuksia, kokemuksia ja uskomuksia. Tiedonkeruumenetelmän nimikin jo kertoo menetelmästä ydinpiirteestä, eli sen, että haastattelun kulkua määrittävät tietyt aihealueet, eli teemat, jotka ohjaavat haastattelun kulkua oikeisiin aihealueisiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Tutkijalle teemahaastattelu sen sijaan asettaa tiettyjä edellytyksiä. Ennen kaikkea se edellyttää sitä, että haastattelija on perehtynyt erittäin huolellisesti aihepiiriin, jolloin keskustelu voidaan kohdentaa nimenomaisesti asetettuihin teemoihin. Haastattelun sisältö- ja tilanneanalyysit ovat ensisijaisen tärkeitä onnistuneen tiedonhankinnan varmistamiseksi. Perehdyttyään aiheeseensa, haastattelija pystyy valitsemaan teemat haastattelunsa perustaksi. Haastattelijan on lisäksi huolellisesti valittava tutkimukseen osallistuvat ihmiset sen pohjalta, keneltä hän saisi parasta aineistoa tutkimistaan asioista. Haastattelijan on lisäksi operationalisoitava tutkimusongelmansa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimusaihe ja tutkimusongelmat muutetaan tutkittavaan muotoon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkijan on osattava luoda haastatteluilmapiiristä mahdollisimman luonnollinen. Suotuisan ilmapiirin luominen on hyvä

pohjustaa sillä, ettei aloita haastattelutilannetta suoraan kysymyksellä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 90.)

Haastattelutilanne on hyvä aloittaa arkipäiväisillä kuulumisien vaihtamisilla tai vastaavasti tutkija voi etukäteen laatia haastatteluun esipuheen, joka johdattaa haastateltavaa tulevien kysymysten aihepiiriin (Aaltola & Valli 2001, 32). Haastattelutilannetta varten haastattelija voi myös halutessaan laatia listan käsiteltävistä asioista, jota tarvittaessa käyttää muistinsa tukena haastattelun aikana. Listalla ei kuitenkaan tule olla valmiita kysymyksiä (Aaltola & Valli 2001, 27). Tässä tutkimuksessa käytän haastattelun apuna teemahaastattelurunkoa, joka on laadittu tutkijan muistin tueksi haastattelutilanteeseen (ks. liite 2). Haastattelurunko sisältää pääosin yksittäisiä apusanoja, joiden tarkoituksena on varmistaa, että haastattelussa tulee esille vähintäänkin tutkimuksen kannalta oleellinen tieto. Lisäksi tämä teemahaastattelurunko ohjaa tutkijaa esipuheessaan.

Teemahaastatteluissa käytetään apuna nauhuria, jolla tallennetaan käyty keskustelu myöhemmin tehtävää litterointia ja analysointia varten. Tallentaminen onkin tunnusomainen piirre teemahaastatteluille, sillä se mahdollistaa haastattelun sujumisen ilman keskeytyksiä eikä haastattelijan tarvitse keskittyä samanaikaisesti keskusteluun sekä muistiinpanojen tekemiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92.) Haastattelija pystyy näin ollen keskittymään paremmin myös teemojen käsittelyjärjestykseen, sillä teemahaastattelussa järjestys on vapaa, eikä kaikkia teemoja tarvitse käsitellä saman laajuisesti kaikkien haastateltavien kanssa. Haastattelijan on tärkeää keskittyä keskusteluun eikä hänen tulisi esittää kysymyksiä liian yksityiskohtaisesti, jotta keskustelun vapaamuotoisuus säilyisi. Teemahaastattelu onkin omiaan käytettäväksi silloin, kun tutkimuksen kohteena on hieman vähemmän tunnettu ilmiö tai asia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

3.2 Aineiston käsittely ja analyysi

Kun teemahaastattelut on saatu päätökseen, tutkijan on aika aloittaa aineistonsa käsittely. Haastattelut litteroidaan, eli kirjoitetaan puhtaaksi. Litterointi tapa riippuu siitä, kuinka aineistoa on tarkoitus analysoida. Useimmiten riittää se, että haastattelut puretaan sellaisinaan, mutta esimerkiksi diskurssianalyyssissä aineisto on purettava siten, että myös tauot ja painotukset merkitään teksteihin. Suppeimmillaan taas litterointi voidaan toteuttaa kirjoittamalla puhtaaksi ainoastaan olennaisimmalta vaikuttavat asiat. (Aaltola & Valli 2001, 40-41.) Viimeistään litterointivaiheessa tutkijan on valittava analysointimenetelmänsä ja se kuinka systemaattisesti hän aineistoaan lähestyy. Analyysiä varten tutkija voi esimerkiksi lukea aineistoaan läpi aina uudestaan ja uudestaan, kunnes hän löytää sieltä analyysiksi soveliaista aineistoa. Toinen suosittu tapa on käyttää värikyniä tai koodimerkkejä, joiden avulla tutkijan on helpompaa poimia analyysimateriaaliaan. (Aaltola & Valli 2001, 41.)

Aineistoa voidaan analysoida siten, että analysoidaan aina yksi haastattelu kerrallaan. Teemahaastattelun aineisto on ehkäpä yksinkertaisinta analysoida teemoittain niin, että haastattavien vastaukset kerätään aina kyseisen teeman alle. (Aaltola & Valli 2001, 41-42.) Tässä vaiheessa haastatteluista saattaa nousta esille aivan uusia teemoja samalla kuin aiemmat teemat menettävät merkitystään. Nämä uudet teemat saattavat usein osoittautua hyvinkin olennaisiksi tekijöiksi jäsentämässä aineistoa ja tutkimusaihetta. Teemoitteluvaiheessa tutkija etsii aineistostaan yhdistäviä tekijöitä sekä eroavaisuuksia. Aineiston teemoittelun jälkeen tutkija aloittaa tyyppittelyn. Aineistoa analysoidessa voidaan yhdistää kvantitatiivisuutta sekä kvalitatiivisuutta siitä huolimatta, että teemoittelu ja tyyppittely ovatkin yleisesti osana teemahaastattelujen analysointia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimusaineiston analysoinnissa käytin analysointimenetelmänä sisällönanalyysia. Kuitenkin prosessi alkoi siten, että tutkija luki kaikki haastattelut ajatuksella läpi useaan kertaan, jotta vastauksista muodostui ”miellekokonaisuus” tuloksista. Seuraavassa vaiheessa kaikki haastattelut värikoodattiin, joko palvelun tarjoajaksi tai välittäjäksi. Tämän jälkeen jokainen kysymys ja vastaus-kokonaisuus eriteltiin haastattelun teemojen alle loogiseen järjestykseen. Jokaisen teeman alla olevalle aineistolle suoritettiin sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa kvalitatiivisissa tutkimuksissa ja siihen pohjautuu myös moni muu kvalitatiivisissa tutkimuksissa käytetty analyysimenetelmä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Sisällönanalyysi on prosessi, joka etenee olemassa olevan aineiston tahdissa ja sille on tyypillistä aineiston looginen jaottelu. Prosessina se etenee aineiston ehdoilla siten, että tuloksista saadaan mahdollisimman luotettavia. Aineisto ryhmitellään ylä- ja alakategorioihin. Tämän jälkeen tulokset yhdistetään kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 107-109.)

Prosessina sisällönanalyysi etenee loogisesti. Kun tutkija on sisäistänyt ja teoretisoinut oman aineistonsa, hän voi suorittaa sille alustavan luokittelun. Alustava luokittelu auttaa tutkijaa hahmottamaan aineistostaan keskeisimmät teemat, jolloin myös käsitteet sekä tutkimusongelma täsmentyvät. Analysoinnin edetessä tutkija kiinnittää huomiota esimerkiksi tiettyjen asioiden tai ilmiöiden esiintymistiheyteen, jonka avulla hän pystyy tarkentamaan aiemmin tekemäänsä luokittelua. Tämän jälkeen tutkija puolittaa laatimansa luokat käyttämällä apunaan olemassa olevaa aineistoa ja samalla kyseenalaistaa luokkien tärkeyttä ja tarpeellisuutta. Tätä toimenpidettä kutsutaan ristiinvalidoinniksi. Vasta huolellisen ristiinvalidoinnin jälkeen aineisto on valmis tutkijan tulkinnoille ja johtopäätöksille.

3.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullinen tutkimus on tutkimustapa, jossa tarvittava tieto hankitaan aidoissa tilanteissa, joka mahdollistaa omien näkökulmien ja asenteiden esiin tulemisen. Tällöin tutkimuksen eettinen puoli nousee korostetusti esiin. Toisaalta taas avoin tiedonkeruumenetelmä myös vaikeuttaa eettisten ongelmien puntaroimista etukäteen. Tutkimuksen etiikkaa pohdittaessa tutkijan on kuitenkin syytä pohtia kysymyksiä kuten, millaista hyvä tutkimus on, miten tutkija valitsee tutkimusaiheensa, onko tiedon jano hyvä ominaisuus kaikissa asioissa, saattavatko hänen tutkimustuloksensa olla jossain määrin vahingollisia ja millaiset keinot tiedonhankinnassa ovat hyväksyttäviä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 125-126.)

Tämä tutkimus liittyy suunnittelemani yrityksen toiminnan mahdollisuuksien kartoittamiseen. Näin ollen onkin jo syytä todeta, että tutkimukseni aihe on muille ihmisille ja yhteiskunnalle harmiton. Yhteiskunnallisesti ajatellen, tutkimukseni saattaa sen sijaan edesauttaa uusien, innovatiivisten hoito- ja palvelumuotojen syntymistä ja näin kehittää myös mielenterveyspotilaiden hoidon ja kuntoutuksen onnistumista sekä lisätä kuntoutusmuotojen kirjoa. Tiedon lähteet on pyritty valitsemaan tutkimuksen kannalta monitahoisesti, jotta saadaan mahdollisimman monipuolista tietoa eri näkökulmat huomioiden. Koska tutkimukseni kohteena olevista kuntoutus- ja terapiamuodoista on aiemmin tehty suhteellisen vähäisissä määrin tutkimuksia ja selontekoja, ovat tutkimukseni tulokset varmasti tervetullutta lisätietoa hoitotieteeseen sekä niille ammattihenkilöille, jotka näitä toimintoja jo toteuttavat. Tutkijana minä taas saan kohdennettua tietoa yrityksen toteuttamiskelpoisuudesta ja toimivuudesta. Edellä mainittujen näkökulmien perusteella, voikin löytää vastauksen kysymyksiin hyvästä tutkimuksesta sekä tutkimusaiheen valinnasta. Tutkimukseni aihepiiri, tuloksista riippumatta, ei ole vahingollinen millekään taholle, joten se sinällään jo täyttää hyvän tutkimuksen kriteerit.

Teemahaastattelut tiedonhankintamenetelmänä sen sijaan herättää kysymyksiä avoimen ja keskustelevan vuorovaikutuksen näkökulmasta. Jo ensimmäisessä yhteydenotossa mahdolliseen tiedon antajaan kerrotaan vapaaehtoisuudesta sekä tiedustellaan henkilön halukkuutta osallistua ja antaa haastattelu. Tutkijan on varmistettava, että haastateltava tietää tämän oppinäytetyön tarkoituksen sekä sen, mitä tutkitaan. Haastateltavalle kerrotaan missä oppilaitoksessa tutkija opiskelee sekä annetaan yhteystiedot, mikäli hänelle myöhemmin tulee tarve ottaa tutkijaan yhteyttä asian tiimoilta. Haastattelutilanteessa on jo etukäteen painotettava haastateltavalle haastatteluissa käytyjen keskustelujen luottamuksellisuudesta, niin haastateltavan henkilön kuin haastattelussa kerrottavien esimerkkitapaustenkin suhteen. Haastateltavalle henkilölle kerrotaankin heti alussa, että tutkimustuloksissa ei tulla mainitsemaan heidän tai asiakkaiden nimiä, ikää eikä yritystä, jossa haastattelu on toteutettu. Tutkimustulosten kuvaamisessa ei tulla käyttämään sellaisia kuvauksia, joiden avulla haastateltavat tai heidän asiakkaansa olisivat yksilöitävissä. Tulosten kuvaamisen käsitteet liikkuvat ta-

solla Kanta-Häme, palvelun tarjoaja, palvelun välittäjä, asiakas, lapsi tai nuori. Edellä mainittujen käsitteiden lisäksi saatetaan tarvittaessa kuvata myös haastateltavien henkilöiden asiakkaiden diagnooseja tai oireita, joihin peilataan tutkittavien kuntoutusmuotojen aiheuttamia hyötyjä ja haittoja.

Tutkijan on haastatteluissa omattava hyvä tilannetaju sekä tulkittava haastateltavaa, jotta ymmärtää milloin mennään sellaiselle aihealueelle, jossa haastateltava tuntee olonsa epämu-kavaksi tai on haluton aiheesta keskustelemaan. Palveluiden tarjoajien kohdalla tällaisia aihe-alueita saattavat olla muun muassa yritysallaisuudet tai yrityksen finanssi-puoli sekä palvelui-den hinnoittelu. Tutkimuksen kannalta nämä asiat saattaisivatkin olla hyvinkin oleellista tie-toa, ne eivät tässä tutkimuksessa ole välttämättömiä. Mikäli siis edellä mainittu tilanne to-teutuu, on syytä sivuuttaa tutkijan tiedon jano ja siirtyä eteenpäin. Palveluiden välittäjiä haastateltaessa on otettava huomioon, että he eivät välttämättä ole kyseessä olevien kuntou-tusmuotojen asiantuntijoita, joten haastattelu ja siihen liittyvä erityissanasto tulee pitää ymmärrettävällä tasolla ja tarvittaessa avata ja selventää kysymyksiä. Kysyttävien asioiden ymmärrettävyyden avulla pyritään myös turvaamaan saatujen vastausten luotettavuus. Eten-kin palvelun välittäjiä haastateltaessa tutkijan on myös valmistauduttava ottamaan vastaan omien mielipiteittensä vastaisia kommentteja sekä kritiikkiä.

4 Tutkimustulokset

Tutkimuksen tulokset on tässä kappaleessa jaoteltu haastattelun teemojen mukaisesti. Palve-luista koituvat hyödyt on tuloksissa luokiteltuna yhdeksi yläteemaksi. Tämän hyöty-teeman alapuolelle muodostui kuitenkin ikään kuin alateemoiksi sosiaalinen, psyykkinen ja fyysinen toimintakyky. Näitä alateemoja käytetään tässä kappaleessa lähinnä hyödyn eri osatekijöiden jäsentämisessä. Palveluiden tarve-osio kuvaa ammattihenkilöstön näkemyksiä Green care kun-toutuksen tarpeesta suunnitellun yrityksen vaikutusalueella. Koska täysin vastaavanlaista pal-velua ei alueella kuitenkaan ole, kuvataan siinä jonkin verran myös palveluiden välittäjien työtapoja ja sitä, kuinka ja miksi he ovat ottaneet luonnon ja eläimet osaksi omaa työtään. Prosessi-osio taas kuvaa käytännön toimia ja järjestelyitä yrityksen asiakkaiden, yritysopi-musten ja mahdollisen verkostotyön kartoittamiseksi.

4.1 Palveluiden koetut hyödyt

Teemahaastatteluista saadun aineiston pohjalta voidaan perustellusti todeta, että niin palve-lun tarjoajien kuin palvelun välittäjienkin mielestä Green care -toiminnot osana lasten ja nuorten mielenterveyskuntoutusta ovat tehokkaita menetelmiä, joista kumpuaa laaja-alaisesti hyötyjä lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen kuntoutumiseen. Haastatteluaineistossa nimetyt hyödyt koettiin laaja-alaisiksi ja ne käsittivät sellaisia toimintakyvyn osa-alueita, jot-

ka parantavat lapsen ja nuoren arjessa selviytymistä ja tukevat tämän kasvua ja kehitystä. Näistä päärooleissa olivat sosiaalisen-, psyykkisen- ja fyysisen toimintakyvyn kehittyminen. Lisäksi hyödyiksi koettiin myös persoonan ja minäkuvan vahvistuminen sekä oman itsensä suhteuttaminen ympäröivään toimintaan ja maailmaan. Hyötyjen kartoittamisessa palveluiden tarjoajat osasivat nimetä ja määritellä tarkemmin ja ammattikielellä Green care -toimintojen kuntouttavuutta. Sen sijaan tarpeen määrittelemisessä, palveluiden välittäjiltä saatu tieto oli avainasemassa.

4.1.1 Sosiaalinen toimintakyky

Sekä palveluiden välittäjät että tarjoajat kokivat, että Green care -toiminnoilla oli mahdollista päästä kehittämään lasten ja nuorten sosiaalista havainnointia, -aktiivisuutta ja rohkeutta, vuorovaikutustaitoja, kontaktin ottamista sekä läheisyyden tunteen ymmärtämistä ja hyväksymistä. Etenkin eläinten koettiin toimivan vuorovaikutuksen avaajina ja luottamuksen kehittäjinä, sillä eläin ei koskaan kykene loukkaamaan tai haavoittamaan ihmistä kuten toinen ihminen. Tämän koettiin olevan merkittävä syy siihen, miksi sosiaalisista ongelmista kärsivä lapsi tai nuori löytää helpommin yhteyden ja luottamuksen juuri eläinten kanssa. Laumaeläinten keskuudessa nuorten koettiin oppivan havainnoimaan siinä olevien yksilöiden toimintaa, löytävän oman asemansa suhteessa niihin sekä oppimaan lauman käytöissäntöjä.

Tarkkaavaisuushäiriöisten lasten kanssa eläinavusteiset toiminnot koettiin toiminnan ohjaajan kannalta työläimmiksi, sillä ohjaajan vastuulla on myös eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen. Eläimet usein säikkyvät yliaktiivista ja repivää käytöstä. Näissä tilanteissa toiminnan ohjaajan on pystyttävä sekä rauhoittamaan eläimiä että osoittamaan, ettei tuollainen käytös ole palkitsevaa, sillä eläimet eivät uskalla tulla luo. Lapselle toivottu käyttäytyminen konkretisoi sillä, että eläin tulee vierelle tai syliin ja rauhoittuu siihen silitteläväksi. Sekä palveluiden tarjoajat että palveluiden välittäjät olivat yhtä mieltä siitä, että osoittamalla eläinten käytöstä ja reaktioita on helppo konkretisoida lapselle tai nuorelle tämän käyttäytymisen seurauksia ymmärrettävästi.

”huomaattekste ku koirakin lähtee pois ku te huudatte niin kauheesti..”

(palvelun välittäjä)

Lapsen toimintojen taustalla esitettiin olevan aito halu ja pyrkimys eläinten kanssa toimimiseen ja kommunikointiin ja siten hän oppii eläimiltä keskittymisen ja läsnäolon taidon. Käytöksen seurausten osoittamisessa kaikki haastatellut kokivat hyötynä myös eläinten ajatusten sanoittamisen sekä toiminnan ohjaajan että nuoren taholta. Tämän Sosiaalisen havainnoinnin

vahvistamisen keinoina myös eläinyksilöihin tutustumisen ja niiden kanssa toimimisen katsottiin kehittävän nuorten havainnointia ja empatiakykyä.

”..sit ku sen itsetunto oli jo vähän karttunu, ni se alkoki ajattelemaan sen eläimen hyvää ja unohti niinku itensä siinä. Esimerkiks voinkohan mä nyt vahingos satuttaa sitä?”

(palvelun tarjoaja)

Palveluiden tarjoajat kuvasivat sosiaalisen rohkeuden kehittymistä siten, että eläin on luonnostaan utelias ja toimii useimmiten ensimmäisenä kontaktin ottajana nuoren suuntaan. Tämä on nuorelle merkki hyväksynnästä, joka itsessään toimii myös itsetunnon kasvattajana ja nuori vastaa eläimen uteliaisuuteen. Kohdatessaan toistamiseen nuori vastaa jo selvästi reippaammin eläimen tervehdykseen ja varovaisuus sekä arkuus toiminnoissa hälvenevät. Tapoamisten toistuessa tilanteen koettiin kääntyvän päinvastaiseksi siten, että nuori toimii ensimmäisenä kontaktin ottajana. Sosiaalisen rohkaistumisen prosessi etenee huomattavasti myös käyntikertojen välisenä aikana ja nuorten rohkaistumisen koettiin kehittyvän kerta kerralta.

” ...Hän oli ottanu kuvia ja katellu niitä kotona ja luonu omaa ajatuskuvaa sinne seuraavaan kertaan. Niin me mentiin aina askel askeleelta eteenpäin”.

(palvelun tarjoaja)

Eläinavusteisuuden myötä kehittynyt sosiaalinen rohkaistuminen siirtyy myös terapia- ja kuntoutustoimintojen ulkopuolelle. Tämä on ilmennyt lisääntyneenä aktiivisuutena kotona ja koulussa sekä uusien harrastusten ja kavereiden löytymisessä. Eläinavusteisten toimintojen kautta nuori alkaa rohkeammin tarttua ympärillään oleviin asioihin ja ärsykkeisiin.

Palveluiden välittäjät kokivat lievää turhautuneisuutta yleisesti käytössä olevien terapia- ja kuntoutuspalvelu-prosessien hitauteen liittyen. Koettiin, että toiminnan hyötyjen hidaskäynninen liittyi luottamussuhteen hitaaseen syntyymiseen, sillä kun nuori käy kuntoutuksessa tai terapiassa kerran viikossa niin luottamus palveluntarjoajan ja nuoren välillä on ajallisesti pitkäaikainen prosessi. Käsitteisiään terapiaprosesseista palvelun välittäjät kuvaavat seuraavasti

”..Et aluks niinku tutustutaan ja tutustutaan ni siihen meni toista vuotta, oisko melkeen kaks ennenku ne pysty alkaa työskentelemaan ja tekeen sitä [---] Ite suhtautuu välillä pikkasen skeptisesti joihinki terapiaoihin, et siin voi mennä pitkänki aikaa, vaik vuoskin et se alkaa toimii.”

”..No tää on nyt vajaan vuoden käyny ja vasta nyt alkaa se luottamus siel syntymään. Siin ei niinku voi kiirehtii.”

Green care -palveluiden tarjoajat kokivat kuitenkin toimintojensa yhdeksi suurimmaksi hyödyksi juuri luottamussuhteen nopean kehittymisen. Eläinten koettiin lähentävän toiminnan ohjaajaa ja asiakasta, sillä sen myötä heillä on yhteinen kiinnostuksen kohde. Eläinten hoitotilanteissa ”hoitajan” ja ”potilaan” roolit jäävät taka-alalle ja ikään kuin unohtuvat, joka edesauttaa avoimemman vuorovaikutuksen syntymistä. Eräs palvelun tarjoaja kertoo esimerkiksi, että nuoren kanssa oli tavattu viisi kertaa erilaisten eläinavusteisten toimintojen merkeissä. Kuudenneksi kerraksi oli etukäteen sovittu puutarhatoimintoja.

”Puutarhatoimissa hän alko sitte puhumaan itestään mulle, mitä ei aiemmin ollu tehny mut ne eläinkontaktit oli sen sit laukaisseet.”

Palveluiden tarjoajat käyttivätkin eläinavusteisia toimintoja aktiivisesti nimenomaan hoitosuhteen alkuvaiheessa vuorovaikutuksen avaamisen ja luottamuksen luomisen nopeuttamiseksi.

4.1.2 Psyykinen toimintakyky

Haastateltavat kokivat Green care -toimintojen olleen hyödyllisiä etenkin aloitekyvyttömyyden, uupuneisuuden, itsetunnon, vaikeiden asioiden käsittelemisen, keskittymisen, aktivoimisen sekä kognitiivisten ongelmien kuntoutustyössä, oman elämän asioiden arvostamisen sekä syy-seuraussuhteiden ymmärtämisessä. Aloitekyvyttömän nuoren kuntoutuksen tärkeäksi osatekijäksi nimettiin eläinten ja puutarhan hoidon kautta nousevat päivittäisrutiinit. Rutiinit käsittävät lähinnä eläinten perustarpeista huolehtimisen ja toistuvat päivittäin. Vesi, ruoka, lämpö ja hygienia ovat eläinten perustarpeita ja niiden tarpeellisuus on myös konkreettisesti osoitettavissa. Toistojen myötä ja omia perustarpeita peilaten nuori oppii pikkuhiljaa itsenäisemmäksi ja tarvitsee vähemmän tukea myös omista perustarpeistaan huolehtimiseen. Yhteiskunnan, ympäristön ja koulumaailman koettiin olevan tekijöitä, jotka kasaavat nuorille paineita ja aiheuttavat uupumusta ja ylikuormitusta. Luonnon ja eläinten keskuudessa kuitenkin mielen koettiin saavan lepoa ympäröivästä kiireestä, eikä nuorelta kukaan odota mitään, vaan hän saa olla oman itsensä kanssa.

”Sen hartiat laski, hengitys tasaantu ja se meni semmoseen rauhan tilaan ja sano, että ihana kun multa ei kukaan oota nyt yhtään mitään”

(palvelun tarjoaja)

Green care -toimintojen koettiin olevan hyödyllinen menetelmä myös itsetunnon kohentamisessa. Niiden avulla nuoren koettiin saavan onnistumisia ja hyväksyntää. Oman työn jälki on nähtävissä ja nuori pystyy konkreettisesti jäsentämään itseään ympäristössään sekä kokemaan itsensä ja oman toimintansa merkitykselliseksi. Eräs haastateltava kuvaa luonnon ja eläinten kuntouttavuutta seuraavasti;

”Niitten elvyttävää voimaa on vaikee sanoin kuvata. Ihmisten kanssa kun on tekemisissä ni kaikkee ei voi mitata. Meidän yhteiskunta vaan on sellanen, että kaikkee pitäs pystyy mitaamaan ja tuotteistaan ja pilkkomaan.”

(palvelun tarjoaja)

Elämässä koetut kriisit ja vaikeat asiat, joiden käsittelemiseen lapsella tai nuorella ei syystä tai toisesta ole resursseja, koettiin helposti käsiteltäviksi asioiksi Green care -kuntoutuksessa. Palvelun tarjoajien mielestä omien tunteiden käsitteleminen sekä elämän ja kuoleman kysymykset koettiin helposti esiin tuotaviksi aiheiksi luonnon ja eläinten kautta. Puut ja kasvit kuolevat, eikä kylvetty siemen idäkään. Eläimet vanhenevat ja väsyvät, miksi kissa tappaa hiiren. Palvelun tarjoajien haastatteluista ilmeni myös nuorten tavat sanoittaa eläinten toimintaa ja käsitellä omia tunteita ja kokemuksia eläinten toiminnan kautta.

”Kato, nyt toi yks jäi tonne ja nää ei halua sitä tähän porukkaan mukaan.”

(palvelun tarjoaja)

Keskittymiskyvyn ja aktiivisuuden kehittymisen edistäjiksi mainittiin palveluiden tarjoajien taholta muun muassa hetkessä elämisen taidon oppiminen, eläinten toiminnan tarkkaileminen ja rutiinien muistaminen. Palvelun välittäjien mielestä keskittymiskykyä edistivät lähinnä toiminnan aiheuttama jännitys, hämmennyksen tunne sekä uusien asioiden kohtaaminen. Uudet kokemukset ja onnistumiset sekä tilanteissa selviytymisen tunne motivoi nuorta yrittämään uusia asioita, pitämään niistä ja tekemään niitä uudestaan.

”On se jännittävääkin ku metästä kuuluu kaikenlaisii ääniä. Nää nuoret ei oo ikinä vaik käyny pissalla metässä [---] eka kerta ku mentiin sinne sillon keskellä talvee oli monelle ihan järkytys. Sit ku seuravan kerran mentiin, ku me mennää aina samaan paikkaa, ni kuinka se luonto muuttuu, ni ne oli sit iha innoissaa ja ollu siitä asti. [---] Eheyttämistä sekin on, et käydää vaik kalassa ja tehään ruuat itte”

(palvelun välittäjä)

Green care -toimintojen alkukantaisuus ja oma-varaisuuden kehittäminen olivat palveluiden välittäjien mielestä tärkeitä tekijöitä siinä, että lapsi ja nuori oppii arvostamaan omaa elämänsä. Lisäksi he katsoivat myös toiminnan laadun olevan olennainen tekijä nuoren aktivoimiseksi ja keskittymiseksi. Epämieluisista toiminnoista ei palvelun välittäjien mukaan juurikaan ole hyötyä, eikä nuorta pysty motivoimaan toimintoihin ilman rahallista korvausta tai palkkaa. Kuitenkin, jos nuori on kiinnostunut luonnosta ja eläimistä, katsottiin Green care -toimintojen ja niiden kautta tehtävän rajaamisen olevan kenties ainoa pätevä kanava nuoren lähelle pääsemiseksi ja ajatusmaailmaan vaikuttamiseksi. Toimintojen muokattavuus juuri asiakkaan tarpeiden ja tavoitteiden mukaisiksi koettiin suurena etuna kuntoutus- ja terapia-työssä. Green care -toimintojen katsottiin olevan muokattavissa hyvinkin yksinkertaisista toiminnoista pikkuhiljaa monimutkaisimmiksi. Yksinkertaisuus toiminnoissa oli palveluiden tarjoajien mielestä tärkeä tekijä etenkin kognitiivisten ongelmien, muistiongelmiin sekä toiminnan ohjaukseen ongelmien kuntoutustyössä.

Syy-seuraussuhteiden muodostuminen lasten ja nuorten ajatusmaailmassa oli kaikkien haastatettujen mielestä Green care -toimintojen ehdoton etu. Luonnon ja eläinten kautta saatu välitön ja aito palaute katsottiin eduksi ja sen katsottiin olevan helpostikin siirrettävissä nuorten omaan arkielämän ymmärtämiseen. Myös onnistumisen kokemukset ja oman työnsä tuloksen havainnoinnin katsottiin kasvattavan syy-seurausajattelun lisäksi myös nuoren itsetuntoa. Eläinten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtimisen koettiin herättävän nuorissa ajatuksia myös oman hyvinvoinnin ja turvallisuuden tärkeydestä. Lisäksi palveluiden välittäjät kokivat mielekkään toiminnan olevan hyödyllinen väline motivoimaan lasta tai nuorta yrittämään ja toimimaan sääntöjen mukaisesti.

”..ja jos käyttäydytään huonosti, ni sit voi olla, et jää se juttu tekemättä..”

(Palvelun välittäjä)

”Me niinku sovittiin, et jos koulu sujuu aina niinku siihen asti hyvin, ni sit perjantai on aina pelkästään tallipäivä [---] sehän suju ja ysiluokka tuli käytyä”.

(Palvelun välittäjä)

4.1.3 Fyysinen toimintakyky

Kaikki haastatellut ammattihenkilöt kokivat Green care toimintojen liikunnallisuuden edesauttavan huomattavasti fyysisen toimintakyvyn kehittymistä. Toimintojen katsottiin kehittävän niin fyysistä kuntoa, karkea- ja hienomotoriikkaa sekä psykomotoriikkaa. Hyvänä ominaisuutena toiminnoilla katsottiin olevan myös fyysisen toimintakyvyn kehittämisen huo-

maamattomuus mielekkään toiminnan lomassa. Palvelun tarjoajat kokivat kuitenkin fyysisen toimintakyvyn kehittämisen vaativan enemmän toiminnan analyysin kannalta, jotta se voidaan kohdistaa juuri asiakkaan tarpeita vastaavaksi. Nykynuorilla muun muassa tietokonepelien liiallinen pelaaminen saattaa aiheuttaa puutoksia avaruudellisessa hahmottamisessa sekä matalaa tonusta liikkeisiin. Näihin maatila-miljöön uskottiin jo itsessään olevan oivallinen kuntoutusympäristö. Käsivoimien käytön, kiipeilyn, kurottamisen ja kumartelun sekä epätasaisen maaston katsottiin kehittävän etenkin nuoren avaruudellista hahmotuskykyä, tasapainoa sekä aikaansaa yleistä toiminnan jänteveyttä. Toiminnan elämyksellisyyden koettiin vaikuttavan suoraan myös aivojen toimintaan.

”Eläin ja luonto on niinku mejän geeneissä [---] sit ne yhteydet hermosolujen välillä löytää uusia yhteyksiä, jolloin se herättää sulle uuden näkemyksen tai aivan uuden tavan oppia. Kuitenkin se impulssi muuttaa reittiä, jollon sieltä tulee uudet välittäjäaineet käyttöön ja vaikkapa muistiongelmallisella sieltä löytyy joku vanha tai uus yhteys”.

(Palvelun tarjoaja)

Asiakkaiden koettiin ikään kuin unohtavan omat fyysisen toimintakyvyn heikkoutensa eläinten seurassa, jolloin he koettelevat enemmän ja vapaammin omia rajojaan ja saavat onnistumisia.

”Hän otti tuttipullon käteen ja meni ilman tukea yksin kyykkyy. Tähän ei ollut siis koskaan aiemmin pystynyt. Hän niinku unohti siinä tilanteessa kaiken ja sen aivot otti niinku uudet aivoalueet käyttöön. Sit se syötti sitä vasaa. Hän nous vielä ylös kun unohti, et hänellä on vamma. [---] Hän nosti kädet nojaamaan aitaan vasten ja sit se huokas ihmeissään, huomaaksä mitä mä tein! Mä nostin mun kädet tähän näin!”.

(palvelun tarjoaja)

Palvelun tarjoajien mielestä toiminnallisuus on tehokas apu myös uupuneisuuteen, elämässä ”väsymiseen” sekä masentuneisuuteen. Toimintaan aktivoituminen parantaa mielen ja unen laatua, tuo iloa, ja opettaa, että aina ei tarvitse jaksaa vaan, että välillä voi hellittää. Hetkessä keskittyminen eläimen tai ympäröivän luonnon kanssa auttaa päästämään irti turhista paineista ja auttaa mieltä pysähtymään siihen tilanteeseen.

4.2 Palveluiden alueellinen tarve

Palveluiden välittäjien haastatteluissa korostui eritoten palveluiden tarve. Green care -mallien hyödyt olivat palveluiden välittäjien keskuudessa enemmänkin tiedostamattomia ja

esiintyivät kertomusten ja tarkentavien kysymysten avulla. Palveluiden välittäjät käyttivät osana omaa työtään luontoa ja eläimiä, mutta eivät osanneet täysin hyödyntää niiden kuntouttavuutta toiminnassaan. Tämän myötä voidaankin todeta, että Green care -toimintojen ohjaajan on oltava asiantuntija ja ammattilainen toimintamallien ja menetelmien suhteen voidakseen toteuttaa sitä täyspainoisesti ja hyödyntää eri menetelmiä osana tavoitteellista kuntoutustyötä.

Palveluiden välittäjien asiakkaat olivat suurin osa jonkinlaisen terapian ja kuntoutuksen tarpeessa. Lähes kaikilla oli vaikeuksia sosiaalisessa kanssakäymisessä ja / tai psyykkisessä ja fyysisessä toimintakyvyssä. Palveluiden välittäjät toteuttivat Green care -toimintaa omille asiakkailleen ikään kuin tiedostamattomasti. Käytiin metsässä telttaretkellä ja työympäristössä oli mukana työntekijöiden omia koiria tai muita eläimiä. Tämä toiminta pohjautui perusolettamukseen, että luonnossa retkeily on rentouttavaa, siitä saa mukavia kokemuksia ja eläimet saavat hyvälle mielelle. Koska lapset ja nuoret kokivat nämä toiminnot mielekkäiksi, palveluiden välittäjät käyttivät niitä ikään kuin palkintoina hyvästä käyttäytymisestä ja toiminnasta. Toimintojen kuntouttavuutta ei kuitenkaan osattu hyödyntää, eivätkä ne näin käsitäneet myöskään tavoitteellisuutta.

Palveluiden välittäjät suosivat lasten ja nuorten kuntouksessa lähinnä toiminnallisia kuntoutus- ja terapiamuotoja. He kokivat ne hedelmällisemmiksi siksi, että lasten ja nuorten on usein vaikeaa keskittyä paikallaan oloon ja pelkkään puhumiseen, jolloin nuorelle muodostuu helposti vaikeutta tilanteissa. Toiminnallisuuden tarve korostui näkemyksessä, jonka mukaan lapset ja nuoret puhuvat helpommin tunteistaan ja avautuvat omista huolistaan, ikään kuin ”siinä sivussa”. Toiminnan yhteydessä käydyistä keskusteluista koettiin myös puuttuvan silmiin katsomisen pakko, minkä koettiin keskusteluterapioissa aiheuttavan vaivautuneisuutta nuorissa.

Ryhmämuotoiselle toiminnalle oli selkeä tarve ja niitä pyrittiin mahdollisuuksien mukaan käyttämään koska niistä oli koettu olevan hyötyä. Kuitenkin alueellinen tarjonta ryhmämuotoiselle kuntoutukselle koettiin suppeaksi. Ryhmämuotoisen toiminnan ajateltiin olevan juuri sosiaalisen rohkaistumisen kasvulle tärkeää ja lisäksi palvelun välittäjät kokivat sen antavan lapsille ja nuorille ensisijaisen tärkeää vertaistukea, joka saattaisi edesauttaa myös uusien ”ei virtuaalisten” kaverisuhteiden muodostumista sekä nostaa nuorten itsetuntoa ja minäkäsityksen kehittymistä. Yhteisten kokemusten sekä yhteisöllisyyden tarve koettiin nousevan suureen rooliin syrjäytymisen ehkäisemiseksi tai korjaamiseksi.

”Me käytiin siellä niinku yhteisössä [---] talliyhteisö toimii sielä ja ilmapiiri on mukava”.

(Palvelun välittäjä)

Rajatun toiminnan tarve nousi myös tärkeään osaan palvelun välittäjien haastatteluissa. He kuvasivat useiden nuorten ongelmien kulminoituneen juuri joko rajojen puuttumiseen kasvatus-työssä tai liiallisten rajojen asettamiseen, joka osaltaan johtaa täydelliseen aloitekyvyttömyyteen tai nuoren käyttäytymisen vastuuttomuuteen ja pirstaloitumiseen. Rajojen koettiin olevan olennainen osa lapsen ja nuoren turvallisuuden tunteen muodostumisessa, joka edesauttaa mielen tasaantumista ja rauhoittumista. Palvelun tarjoajat kokivat, että myös neuropsykiatrisista ongelmista kärsivät lapset ja nuoret hyötyisivät suuresti Green care -toiminnasta ja sen toimintaympäristöstä. Eläimet asettavat käyttäytymiseen vakaita rajoja ja sääntöjä, joita lapsen ja nuoren on noudatettava toimiakseen niiden kanssa. Eläimet ikään kuin haastavat ja asettavat tavoitteita lapselle ja nuorelle itselleen, sillä taustalla on halu niiden kanssa tekemiseen. Palveluiden välittäjien mielestä eläinavusteisille toiminnoille oli tarvetta etenkin sosiaalisen toimintakyvyn kohentamisen näkökulmasta;

”Jos toi tunnepuoli kovin mättää.. jos niinku on sieltä vammautunu, ni eläinten avulla voi niitä tunteita kyllä herätellä”.

(Palvelun välittäjä)

Sekä palveluiden tarjoajien että välittäjien haastatteluissa ilmeni useaan otteeseen termi ”väliinpuotoaja”. Tällä tarkoitettiin lasta tai nuorta, joka ei välttämättä ole suoranaisten terapian tarpeessa, mutta hyötyisi huomattavasti jonkin asteisesta kuntoutuksesta ja ryhmätöinnasta. Tällaisia asiakkaita olivat lähinnä lastensuojelun tai mielenterveystyön asiakkaat, kuten syrjäytyneet tai tietyn asteisen masennuksen omaavat lapset ja nuoret sekä lapset, jotka ovat ikätasoisena kehityskaarensa mukaan jäljessä. Tarve sai haastatteluissa yleisnimen ”avohuollon tukitoimi”. Nämä tukitoimet auttaisivat väliinpuotoajien tilan kohenemista ja ennalta ehkäisisivät uusien ongelmien syntymistä. Tämä koettiin myös kustannustehokkaaksi vaihtoehdoksi sillä näillä avohuollon tukitoimilla pystyttäisiin ehkäisemään alkavia mielenterveyden ongelmia ja poistamaan varsinaisen terapian tarve tulevaisuudesta. Väliinpuotoajille ei kuitenkaan usein ollut löytynyt sopivaa kuntoutusmuotoa, sillä terapiapalvelut koettiin kalliiksi, joten jos ei selkeää tarvetta katsottu olevan, niin lapsi ja nuori jäi helposti ilman.

Palveluiden alueellista tarvetta kartoitettaessa täsmentyi esimerkin omaisesti muun muassa seuraavaa. Riihimäen alueella on tällä hetkellä kolme yksityisyrittäjää, jotka harjoittavat terapia- ja kuntoutuspalveluita päätoimisesti. Kaksi heistä toimii lasten ja nuorten parissa ja heidän toimintansa on pääosin niin kutsuttua ”koppiterapiaa”. Tällä tarkoitetaan sitä, että terapia tapahtuu pääosin sisätiloissa ja koostuu usein esimerkiksi pöydän ääressä tapahtuvista toiminnoista tai muista sisätiloissa tehtävistä fyysisistä harjoitteista, joissa käytetään erilaisia apuvälineitä toiminnan tukena. Kolmas ammattihenkilö toteuttaa työtään avoimessa ympäris-

tössä, jossa toiminta on monipuolisempaa ja sisältää osittain myös Green care -toimintoja. Tämä yritys ei kuitenkaan pääsääntöisesti ota asiakkaikseen lapsia tai nuoria tai jos ottaa, niin tarkoin kriteerein ja rajauksin. Muun muassa alle kouluikäisiä yritys ei vastaanota lainkaan ja kouluikäisille se on asettanut tarkat kriteerit. Alueen lasten ja nuorten parissa toimivat ovat kovin ruuhkautuneita ja kaikille kolmelle tulijoita olisi enemmän kuin toimijoilla tilaa.

Haastateltujen näkemys eläin- ja luontoavusteisten toimintojen käytön vähyydestä oli selkeä. Suomessa on tarjonta kovin vähäistä. Lisäksi Suomi on sellainen maa, jossa edellytetään kaiken olevan tieteellisesti tutkittua perin pohjaisesti, mielellään vielä Suomessa. Kuitenkin Suomi on pieni maa, joten massoittain uusia tutkimuksia ei synny.

”Vaik asiat tiedetään hyväksi, niin vie aikaa ennen ku sä muutat sitä laivan suuntaa. Se on niinku äärettömän hidasta”.

(Palvelun tarjoaja)

4.3 Käytännön prosessit

Prosessi-teemalla selvitettiin haastatteluissa sitä, kuinka yksityisiä palveluita tarjoavat yritykset tulevat asiakkaiden ja maksajatahosen tietoisuuteen ja kuinka he päätyvät yrityksen asiakkaiksi. Mitkä instanssit ovat mukana kuntoutuksen tai terapian suunnittelemisissa ja mikä taho kuntoutusmuodoista päättää. Tämän lisäksi selvitettiin, kuinka lapset ja nuoret kulkevat yksityisiin terapia- ja kuntoutuspalveluihin ja mikä on se taho, joka toimii yhteyshenkilönä kuntoutusta tarjoavan yrityksen ja asiakkaan välillä. Lisäksi prosessi-teemaan sisältyi myös kuntoutussuunnitelmien laatimiseen ja arviointeihin liittyviä asioita.

Palvelun tarjoajien haastatteluista ilmeni, että yksityisten yritysten tulee päästä mukaan eri instanssien kilpailutuksiin, joissa valitaan seuraavalle sopimuskaudelle ne palvelun tarjoajat, joita instanssi tulee käyttämään ja tarjoamaan asiakkailleen. Tätä vahvistivat myös palveluiden välittäjien haastattelut, joiden mukaan he valitsevat kuntoutus- ja terapiapalvelut kuntien laatimilta valmiilta listoilta. Näitä kilpailutuksia ja sopimuksia järjestävät instanssit olivat KELA, erikoissairaanhoido, sosiaalitoimi, vakuutusyhtiöt ja kunta. Kunta ei kuitenkaan ole esimerkiksi Riihimäellä kilpailuttanut terapia- ja kuntoutuspalveluita, sillä kunta joka tapauksessa tulee käyttämään alueen kaikkia kolmea toimijaa, joiden lisäksi sen tarvitsee vielä ostaa palveluita myös ulkopuolelta, jotta alueen kuntoutustarve pystytään täyttämään. Kuntatasolla ollaan parhaillaan enenevässä määrin siirtämässä peruskuntoutuksen järjestämistä perusterveydenhuollon piiriin. Ongelmana tässä järjestelyssä on ilmennyt resurssipula perusterveydenhuollossa, eikä se näin ollen ole täyspainoisesti pystynyt vastaamaan alueen kuntoutus-

tarpeeseen. Tällä hetkellä esimerkiksi aikuisväestön on erittäin vaikeaa saada terveyskeskuksesta maksusitoumuksia kuntoutus- ja terapiapalveluihin. KELA laatii sopimukset aina neljäksi vuodeksi eteenpäin, mutta KELA:n sopimukseen voi hakea myös välitarjousmahdollisuutta kulu- van sopimuskauden aikana. Sairaanhoidopiirin sopimuskaudet ovat sen sijaan kahden vuoden mittaisia, jonka jälkeen se suorittaa uuden kilpailutuksen. Sairaanhoidopiiri on parhaillaan suunnittelemassa myös palveluseteleiden käyttöön ottoa, joka sinällään muuttaisi kilpailutus- ten ja sopimuskauden rakennetta.

Maksusitoumuksia kuntoutus- ja terapiapalveluihin ovat myöntäneet sairaanhoidopiiri, kunta, sosiaalitoimi ja KELA. KELA:n maksusitoumukset ovat tulleet lapsen tai nuoren vammais- tai hoitotuen myötä. Sosiaalitoimi on joissain tapauksissa maksanut toimintoja sijais- tai perhe- kotien lapsille jälkihuollon muodossa. Tällöin kyse on ollut enemmänkin kuntouttavasta päivä- toiminnasta. KELA ei korvaa eläin- tai luontoavusteisia kuntoutus- ja terapiamuotoja poislu- ki- en ratsastusterapia, joka lukeutuu enemmän fysioterapiaksi. KELA:n maksusitoumukset ovat- kin olleet toimintaterapiaan ja toimintaterapeutilla on ollut tarjoamiensa toimintamuotojen sisällä eläin- tai luontoavusteisuutta. Vain muutama asiakas oli päätenyt eläin- ja luontoavus- teisten kuntoutusten piiriin ilman minkäänlaista maksusitoumusta omakustanteisesti.

Kokonaisuudessaan prosessi palveluiden hankkimiseksi eteni siten, että mikäli lapsi tai nuori oli lastensuojelun asiakas tai sairaanhoidollisesti avohuollon piirissä, lapsen tai nuoren huolta- ja oli useimmiten ensiarvioinnin tekijänä. Tämän jälkeen huoltaja on yhteydessä hoitavaan instanssiin eli perheneuvolaan, terveyskeskukseen, sosiaalitoimeen tai sairaalan nuorisopsy- kiatriselle osastolle. Nuorelle järjestetään arviointijakso, jonka aikana kuntoutuksen tarvetta määritellään tarkemmin ammattihenkilöstön toimesta. Lopuksi tästä järjestetään yhteisneu- vottelu, jossa eri tahot ja nuori itse pohtivat yhdessä sopivia kuntoutusmuotoja. Toisaalta, mikäli nuori oli ollut osastohoidossa aiemmin, oli arviointijakso useimmiten toteutettu jo osastolla oloaikana. Näissä tapauksissa hoitohenkilökunta puolestaan ehdotti kuntoutusta nuorten huoltajille.

Prosessin käynnistyttyä hoitohenkilökunnan aloitteesta ilmeni ongelmaksi lähinnä konservatiivisuus ja vaihtoehtoisuuden hyödyntämättä jättäminen. Hoitohenkilöstön koettiin noudatta- van vanhoja tuttuja tapoja, jolloin nuoret usein päätyivät perinteisten fysioterapioiden ja puheterapioiden pariin. Tässä koettiin ongelmaksi nuoren oma sitoutumattomuus ja motivaat- ion puute kuntoutustaan kohtaan. Näiden terapioiden ei myöskään katsottu yleisesti olevan lapsille ja nuorille parhaita mahdollisia kuntoutuksia, sillä heidän koettiin suhtautuvan kyseis- ten terapioiden toimintoihin enemmän vastaanottajina kuin aktiivisina osallistujina. Muutos- ta hoitohenkilöstön asenteisiin ja toimintoihin on kuitenkin jo ollut nähtävissä ja se on yhä aktiivisemmin alkanut hakemaan vaihtoehtoisempia muotoja lasten ja nuorten kuntoutuksiin.

Organisaatiotasaisen asenne- ja toimintatapamuutosten kuitenkin kuvattiin tapahtuvan ”hitaasti” ja ”kankeasti”.

Kuntoutusjaksojen pituudet ja muodot vaihtelevat maksaja-instanssin ja lapsen tai nuoren tarpeiden sekä käytännön mukaisesti. Hoitajakson laatu on useimmiten valmiiksi määritelty maksusitoumuksessa, eikä niitä tällöin ole omatoimisesti mahdollista muuttaa. Kuntoutuskerrojen määrää ei ole mahdollista omatoimisesti lisätä, mutta mikäli toiminnan harjoittaja katsoo, että nuori ei hyödy antamastaan kuntoutuksesta tai nuoren tarve siihen vähenee olennaisesti, on kertoja mahdollista jättää käyttämättä. Käynnit pyritään järjestämään mahdollisimman säännöllisiksi. Näissä on kuitenkin mahdollista huomioida esimerkiksi koululaisten kesälomien ajaksi taukoja, jonka jälkeen seuraa taas seuraava tiiviimpi kuntoutusperiodi. KE-LA:n myöntämät kuntoutukset ovat palvelun tarjoajien mukaan tarkimmin määriteltyjä. Niissä on usein määritelty myös yksittäisen kuntoutuskäynnin kesto sekä käyntikerrat vuositasolla. Perusterveydenhuollon maksusitoumukset ovat usein määritelty tietylle kuukausimäärälle, jonka lisäksi on määritelty käyntikerrat viikossa. Sairaanhoidopiirin maksusitoumukset ovat taas määritelty aluksi ainoastaan kertamääräisiksi. Tämän jälkeen on arvioitu kuntoutuksen tehoa ja tarvittaessa jatkettu eteenpäin jopa vuosimääräisesti.

Palveluntarjoajien käyntikertojen pituudet vaihtelivat asiakkaan tilan, tavoitteiden ja voinnin mukaisesti 45 minuutista 90 minuuttiin. Tunnin koettiin olevan yksilökäynneille jo varsin pitkään aika ja esimerkiksi keskittymiskyvyttömälle lapselle ja nuorelle 45 minuutin kertakäynnin koettiin olevan otollisempi. Mielenterveydellisistä asioista kärsivien asiakkaiden kuntoutuksen suhteen ilmeni, että mikäli maksusitoumus on määritelty vaikkapa kymmenelle kerralle, eivät tulokset vielä välttämättä ole nähtävissä. Alku kuntoutuksissa lähtee liikkeelle hyvin hitaasti ja vasta luottamussuhteen synnyttyä hoitosuhteeseen päästään kuntoutus varsinaisesti aloittamaan.

Maksusitoumuksissa on mukana lähete, jossa on kerrottu asiakkaan päällimmäisiä ongelmia ja toisinaan myös hahmotelmia mahdollisista tavoitteista. Näiden pohjalta palvelun tarjoajat laativat alustavan kuntoutussuunnitelman, jossa kartoitetaan mitä niistä toiminnoista oli mahdollista toteuttaa ja kehittää kyseisessä paikassa. Kuntoutussuunnitelma kuitenkin aina tarkentui kuntoutuksen tai terapian edetessä. Kuntoutusjakson päättyessä palveluntarjoaja laatii loppuarvioinnin, joka sisälsi toiminnan arvioinnin lisäksi jatkosuunnitelman sekä ehdotuksia tulevaisuuden kuntoutustarpeesta. Yksityiset palvelun tarjoajat kertoivat verkostotyön osuuden heidän työssään olevan liian vähäistä. He toivoivat, että verkostotyötä yksityisten palveluntarjoajien suuntaan vahvistettaisiin ja heidät otettaisiin aktiivisemmin mukaan osaksi asiakkaitensa kokonaisvaltaista hoitotyötä. Verkostotyötä toteutettiin lähinnä sairaaloiden kanssa, mutta esimerkiksi kouluihin tieto asiakkaan tilasta ja voinnista liikkui ainoastaan paperilla.

Ensimmäinen yhteydenotto palveluntarjoajaan tapahtui lasten ja nuorten tapauksissa useimmiten vanhempien tai muun huoltajan toimesta. Vanhemmat ottivat yhteyttä siinä vaiheessa kun olivat saaneet hoitavasta yksiköstä maksusitoumuksen ja listan palveluntarjoajista. Mikäli nuorella oli kuitenkin meneillään sairaalajakso ja kuntoutus haluttiin alkavaksi välittömästi kotiuttamisen jälkeen, yhteydenotto tapahtui yleensä hoitohenkilökunnan toimesta. Yhteydenoton ja palvelun tarjoajan puhelimitse tekemän alkukartoituksen perusteella vanhemmat tulivat nuoren kanssa tutustumiskäynnille, jossa arvioitiin puolin ja toisin kuntoutusmuotojen sopivuutta nuorelle. Mikäli hoitosuhteeseen molempien osapuolien toimesta päädyttiin, varattiin nuorelle ensimmäinen käyntiaika. Useimmiten vanhemmat tai muu huoltaja toivat lapsen ja nuoren kuntoutuskerroille. Tämä tarkoittaa sitä, että kuntoutus- ja terapiakerrat toteutettiin pääsääntöisesti iltapäivisin tai iltaisin. Toisinaan kuitenkin nuorelle koettiin hyväksi oppia liikkumaan itsenäisesti, jolloin hän käytti joko julkisia kulkuneuvoja tai heille oli KELA myöntänyt kuljetustuen, jolloin he kulkivat takseilla. Mikäli lapsi tai nuori oli vammaistuen saaja, oli hänen mahdollisuus saada aina sama kuljettaja matkoilleen.

5 Liiketoimintasuunnitelma

Oman yrityksen perustaminen vaatii yritysidean lisäksi toimivan ja mahdollisimman luotettavan liiketoimintasuunnitelman. Alkavan yrittäjän on pohdittava ja myös löydettävä vastaukset kysymyksiin miksi, mitä, kenelle ja miten. Yrittäjäksi aikovan on lisäksi tehtävä tai lukuisia käytännön perustamistoimia, jotka riippuvat yrityksen toimialasta, yhtiömuodosta ja rahoituksen tarpeesta. Tässä kappaleessa kuvaan kuinka oman yritykseni liiketoiminnallista toteutusta ja sitä minkälaisia toimia yritykseni perustaminen minulta vaatii.

5.1 Perustamispaikka

Yrityksen toiminta toteutuu maatilalla. Asuinrakennuksena tilalla on perinteikäs rintamamies-talo, joka on rakennettu vuonna 1947 ja peruskorjattu vuonna 2011. Tilus on alun alkujaan lohkottu Lopen Kormun kartanon maista rintamalta palanneiden, kotinsa menettäneiden sotilaiden kotipaikaksi. Päärakennuksen lisäksi maatilan pihapiiristä löytyy navetta, jossa aikoi-naan on ollut lypsykarjaa mutta sittemmin remontoitu hevostallin muotoon sekä pieni punai-nen pihasauna ja puuliiteri. Maatilan miljöö näyttäytyy pelto- ja metsämaisemana ja peltojen takana siintää Kormun kartano. Kiinteistön kokonaispinta-ala on n. 2,5 ha.

Maatilan pihapiiri itsessään tarjoaa loistavat puitteet yrityksen toiminnalle. Lukuisat marja-pensaat, kasvihuone, kasvi- ja perunamaat sekä hedelmäpuut tarjoavat toimintaa maaliskuun alusta lokakuun loppuun saakka. Talvella luonnon nukkuessa tarjoaa pihapiiri taas toisenlaista toimintaa jossa vain mielikuvitus ja luovuus ovat rajoina.

Tällä hetkellä tilalla on kolme koiraa, pienhevonen, tallikissa ja Belgian jättikani. Australian paimenkoirat, Hector ja Muska, rakastavat aktiviteetteja ja toimintaa ja ovatkin omiaan kuuliaisuutensa ja energisen elämänsenteensa vuoksi toimimaan lasten ja nuorten parissa. Koirakuopuksemme Tauski on omiaan hali-koiran tehtävissä ja sen rauhallinen luonne ja ystävällinen olemus rohkaisevat aremmankin ihmisen yhteistyöhön. Lasten ja nuorten kanssa toimimiseen Islanninhevonen, Jolly on ominaisuuksiltaan ja luonteenpiirteiltään kuin tehty oman rauhallisen ja varman olemuksensa johdosta. Tallikissa Pesonen tarjoaa kaikille talliin tulijoille lämpöä ja läheisyyttä jatkuvalla jaloissa pyörimisellä ja ruuan kerjäämisellään. Belgian jättikani, Pupu, on noin seitsemän kiloinen jänöneiti, joka porkkanoiden ja omenoiden lisäksi rakastaa sylissä olemista ja silittelyä. Tulevaisuudessa tilalle on toiveissa hankkia myös kanoja sekä pari lammasta.

5.2 Farmin toiminnankuvaus

Farmin toiminta on tavoitteellista, suunnitelmallista, kuntouttavaa, tutkittuun tietoon perustuvaa, yksilöllistä ja yksilön tarpeiden mukaista. Farmilla toteutetaan toiminnallista kuntoutustyötä yhteistoiminnallisoin keinoin 3 hengen pienryhmissä. Käytännössä kuntoutustoiminta muodostuu erilaisista maatilantehtävistä, kuten eläinten kokonaisvaltaisesta huolehtimisesta sekä erilaisista pihan ja puutarhan töistä vuodenajasta riippuen. Kokonaisvaltainen eläimistä huolehtiminen käsittää muun muassa eläinten ruokkimiset, päivittäiset hoitotoimenpiteet kuten kavioiden puhdistamiset ja harjaamiset, koirien ulkoiluttamisen, hevosten liikuttamisen, varusteiden huollon tai tallitöitä. Pihan ja puutarhan töihin lukeutuvat muun muassa istuttamiset, lannoittamiset leikkuut, haravoinnit, sadonkorjuut marjojen poiminta sekä hillojen mehujen ja piiraiden tekeminen niistä. Myös luonnossa liikkuminen ja retkeily ovat osa Farmin elämyksellisyyttä.

Kuntoutusympäristönä Farmi tarjoaa monipuoliset puitteet. Ryhmätoiminta ja farmin sosiaalinen ympäristö luovat puitteet lapsen ja nuoren psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi. Maatilantehtävissä, ja luonnossa liikkuminen sekä toiminnallisuus kehittävät lapsen ja nuoren fyysistä toimintakykyä. Fyysistä toimintakykyä kehittävät myös erilaiset eläinten hoitotilanteet. Hevosen harjaamisessa lapsen tai nuoren on keskityttävä oikeaan harjaustekniikkaan ja harjan vetoihin, samalla seuraten ja mukailen hevosen liikkeitä, jottei hevonen astuisi varpaille. Kokonaisprosessina hevosen harjaaminen on edeltänyt sen, että lapsi tai nuori on ymmärtänyt ja omaksunut annetut ohjeet. Tässäkin paras opettaja on itse hevonen. Suhde maalaisympäristöön mahdollistaa lapsen tai nuoren sosiaalisen toimintakyvyn kehittymisen. (Saastamoinen 2007, 25.) Jokaisen ihmisen toimintakyvyssä on joitain voimavaroja. Vahvistamalla näitä voimavaroja päästään vaikuttamaan ihmisen sosiaaliseen käyttäytymiseen ja sen haittoihin. (Saastamoinen 2007, 36.)

Farmin työmuodot ovat luovaan toimintaan perustuvia, jolloin huomioidaan ja vastaanotetaan lapsi tai nuori juuri sellaisena kuin hän on. Luova toiminta auttaa lasta tai nuorta vahvistamaan erinäisiä toimintakyvyn osa-alueita kuten itsetuntemusta sekä saavuttamaan sisäistä tasapainoaan ja löytämään uutta sisältöä elämäänsä. Farmin toiminta antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuden luovaan kasvuun ja vapautumisen luovaan yhteistyöhön irrottamalla hänet erilaisista riippuvuussuhteista. (Saastamoinen 2007, 15, 17). Tämän vuoksi luova toiminta onkin merkityksellinen osa Farmin toimintaa. Käytännön esimerkkejä Farmin luovasta toiminnasta ovat esimerkiksi hillo- ja mehupurkkien koristelemine sekä etikettien askarteleminen. Eri marjojen yhdistäminen sekamehuiksi tai hilloiksi vaatii kekseliäisyyttä ja mielikuvitusta kuten myös erilaisten aktiviteettien keksiminen ryhmälle tai eläimille luonnosta ja maailmasta. Farmilla lapsi ja nuori oppii olemaan ylpeä omista vahvuuksista ja voimavaroistaan jolloin myös itsetunto kasvaa.

Toimintakyvyn tukeminen edellyttää aina yhteistoimintaa (Saastamoinen 2007, 41). Vertaistuen saaminen ja antaminen on tärkeää etenkin depressiivisten ja syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten kanssa toimittaessa, sillä sen kautta lapset ja nuoret oppivat näkemään, etteivät he ole ongelmiansa kanssa yksin. Toimintakyvyn puutokset ja niiden tiedostaminen aiheuttavat lapselle ja nuorelle aina epävarmuutta ja ahdistuneisuutta toimintoihin. Onnistumisen myötä nämä tuntemukset kuitenkin väistyvät varmuuden ja hyvänolon tunteen tieltä. Ryhmätoiminnasta huolimatta toiminta on suunniteltu jokaiselle lapselle ja nuorelle yksilöllisesti, huomioiden lapsen tai nuoren tarpeet sekä fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset voimavarat. Ryhmän kanssa pyritään suunnittelemaan ja miettimään yhdessä mitä milloinkin olisi tarpeellista tehdä, jotta vaikkapa eläimet tai ympäröivä puutarha ja luonto voisivat hyvin. Ryhmälle mietitään myös yhteisiä tavoitteita jokaisen lapsen tai nuoren henkilökohtaisten tavoitteiden lisäksi. Yhteisten tavoitteiden tarkoituksena on luoda ryhmähenkeä ja saada nuoret puhaltamaan yhteen hiileen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Toiminnan ohjaaja valvoo sekä ohjaa toimintaa ja tavoitteellisuutta siihen suuntaan, ettei toiminnasta tule yksilö- tai suorituskeskeistä, jolloin yhteisöllisyys ja voimavarakeskeisyys vaarantuisivat. (Saastamoinen 2007, 66.) Aikuisen ihmisen läsnäolo sekä kannustaminen toimintaan myös kehittävät lasten ja nuorten sosiaalisuutta ja vastuullisuutta (Saastamoinen 2007, 7). Kuntoutusryhmän yhteinen tavoite voi esimerkiksi olla yhteisesti päätetyn uuden tempun opettaminen koiralle kuntoutusjakson aikana. Ryhmätoiminta opettaa lapsille ja nuorille velvollisuutta toisten ihmisten vapauksien ja oikeuksien kunnioittamisesta sekä vapauden ja vastuun tasapainoa (Saastamoinen 2007, 13, 18). Lisäksi ryhmän kautta lapsi ja nuori oppii sosiaalista lukutaitoa, joka puolestaan kehittää lapsen ja nuoren vuorovaikutustaitoja (Saastamoinen 2007, 28). Vuorovaikutustilanteiden on myös todettu lisäävän kuntoutettavien hyvinvoinnin tunnetta (Saastamoinen 2007, 36). Turpeinen kirjoittaa, kirjassaan, että inhimilli-

syys toteutuu vain, jos lapselle tai nuorelle avautuu mahdollisuus sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa hän voi jatkuvasti oppia uutta (2004, 13-15). Lapset ja nuoret oppivat huomioimaan muiden ryhmäläisten heikkouksia ja vahvuuksia sekä yhdistämään ryhmän voimavaroja yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Farmin toiminta kannustaa itseohjautuvuuteen, jolloin lapset ja nuoret voivat oppia positiivisia toimintamalleja muilta ryhmäläisiltä, eläimiltä ja luonnolta. Toiminnan kautta lapset ja nuoret oppivat löytämään ja hyödyntämään omia henkilökohtaisia voimavaroja tukemaan omaa arjessa selviytymistään. Toimintaa suunniteltaessa otetaan huomioon lapsen tai nuoren toimintakyvyn eri osa-alueet, sekä laaditaan kuntoutusjaksolle tavoitteet. Toiminnan toteuttamista on suurelta osin määrittämässä lapsen tai nuoren lähtökohtainen toimintakyky sekä sen mahdollisesti aiheuttamat fyysiset, psyykkiset tai sosiaaliset rajoitukset. Kuntoutuksen edetessä lapsi tai nuori oppii pikkuhiljaa tuomaan farmilla opittua toimintaa ja tavoitteellisuutta myös omaan arkielämäänsä (Saastamoinen 2007, 11).

Toiminnan kautta lapsen ja nuoren yksilöllinen kasvu ja kehitys sekä itsetuntemus kasvavat ja hän oppii elämään sopuisasti itsensä, muiden ihmisten sekä ympäristön kanssa, jolloin myös elämänhallinta kasvaa. Toimintakykyisyyden ja elämänhallinnan kautta lapsi tai nuori pystyy käsittämään itsensä yhteiskuntansa jäsenenä (Saastamoinen 2007, 17, 18, 19). Farmin toiminta tukee ennen kaikkea sellaisia lapsia ja nuoria, jotka kamppailevat erilaisten sosiaalisten ongelmien verkossa. Toiminnallisuus mahdollistaa fyysisen toimintakyvyn kehittymisen lisäksi myös lasten ja nuorten psyykkisen toimintakyvyn kehittymisen sillä tutkimusten mukaan sen perusta löytyy aina käytännöstä. (Saastamoinen 2007, 17). Fyysinen toimintakyky on tärkeä edellytys myös ihmissuhteiden kehittymiselle (Saastamoinen 2007, 28).

Farmilla tapahtuvan toiminnan elämyksellisyys vaikuttaa lasten ja nuorten itsetietoisuuteen, omanarvontunteeseen ja itsenäisyyden kehittymiseen sekä mahdollistaa lapsen ja nuoren psyykkisen toimintakyvyn tukemisen. Elämysten ja niiden tuottamien tunteiden kautta lapsi tai nuori saadaan pohtimaan oman elämänsä ja yhteisön asettamia haasteita sekä hakemaan niihin vastauksia (Saastamoinen 2007, 15). Elämyksien avulla lapsi ja nuori myös merkityksellistää itseään ja omaa suhdettaan ympäröivään maailmaansa (Latomaa 2007, 21). Elämyskasvatuksen katsotaankin olevan tehokas pedagoginen menetelmä erityisesti sellaisten ihmisten itseapuun auttamiseksi, jotka kärsivät erilaisista sosiaalisista ongelmista. Elämysten ja haasteellisen toiminnan kautta ihmisen omakohtainen kasvu, vuorovaikutus sekä yhteisymmärrys lisääntyvät. Elämyksellinen toiminta lisäksi tukee fyysistä toimintakykyä sillä siinä käytettävät menetelmät sisältävät toimintaa. (Saastamoinen 2007, 16.) Farmin toiminta opettaa lapsille ja nuorille muun muassa: Arjessa selviytymistä, omien tarpeiden tunnistamista, motorisia taitoja, sosiaalisia taitoja, luottamistaitoa, jatkuvuuden tunnetta, perustarpeista huolehtimista, yhteiskuntavastuullisuutta, päivärytmiä ja ekologiaa

5.2.1 Palvelumuodot

Farmin toiminta toteutetaan pääsääntöisesti ryhmämuotoisena. Koska toiminta kuitenkin on yksilöllistä, saatetaan joidenkin asiakkaiden kohdalla päätyä myös yksilömuotoiseen kuntoutustoimintaan, jossa ohjaaja ja asiakas toteuttavat kuntoutusta kahden. Yksilökuntoutuksen kesto on 60 minuuttia kerrallaan, ryhmäkuntoutuksessa kertakäynnin kesto vaihtelee 90 minuutista kahteen tuntiin.

Ryhmäkuntoutus toteutetaan 3-4 asiakkaan pienryhmissä. Toiminta sijoittuu lähinnä iltapäiviin ja näin se onkin suunnattu ensisijaisesti esikoululaisille/koululaisille. Kertakäynnin pituus on 1,5h.- 2h. ja toiminta koostuu maatilan päivittäistoimista, eläinten tai puutarhan hoidosta sekä luonnossa liikkumisesta. Yksilökuntoutus ja sen tarve suunnitellaan tapauskohtaisesti. Se toteutetaan yleisesti aamu- tai iltapäivisin ja sen kesto 60 min. Yksilökuntoutuksen toiminnot koostuvat maatilan päivittäistoimista sekä eläinten tai puutarhan hoidosta. Päivätoiminta toteutetaan 3-4 asiakkaan pienryhmissä. Päivätoiminta on suunnattu eritoten koulunsa jo suorittaneille nuorille tai kotikoulua käyville lapsille. Se toteutetaan ensisijaisesti aamupäivisin 8:30- 13:00 välisenä aikana ja siihen sisältyy lounas. Päivätoiminnan toteutus koostuu maatilan päivittäistoimista, eläinten tai puutarhan hoidosta, luonnossa liikkumisesta sekä luonnon antimien hyödyntämisestä

Farmin kuntoutusjakso toimii parhaiten, kun se toteutetaan intensiivisesti, eikä kuntoutukseen tule liian pitkiä taukoja. Kuntoutukset voidaan kuitenkin tarvittaessa toteuttaa jaksotaisina siten, että pystytään huomioimaan muun muassa koulujen lomakaudet. Pääsääntöisesti kuitenkin pyritään siihen, että käynnit Farmilla pysyvät kuntoutusjakson aikana mahdollisimman säännöllisinä (kerran viikossa / joka toinen viikko). Tällöin kuntoutuksen jatkumo ja tavoitteellisuus eivät katkea.

5.2.2 Ryhmätoiminnan tarkoitus

Farmin ryhmätoiminta mahdollistaa lapselle ja nuorelle tämän suojaavien tekijöiden tunnistamisen, sekä pyrkii ehkäisemään elämänhallinnan riskitekijöitä. Se antaa lapselle ja nuorelle yhdessä tekemisen kokemuksia ja mahdollistaa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemukset turvallisessa ympäristössä. Oppimisympäristönä ryhmä vahvistaa yksittäisen ryhmäläisen vuorovaikutustaitoja, tarjoaa uusia perspektiivejä, vertaistukea ja yhteisiä kokemuksia. Ryhmätoiminnan kautta lapsi tai nuori saa mahdollisuuden osata ja löytää omia vahvuusalueitaan. Ryhmässä hän saa sekä vertaistukea muilta nuorilta, että aikuiseltakin. (Kivelä & Lempinen 2010, 29-30.)

Nuoruudessa perheen ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu. Vanhemmat jäävät pikkuhiljaa taka-alalle, nuori kasvaa ja kehittää omaa minäkuvaa ja identiteettiään. Pienryhmätoiminta edesauttaa nuoren omien ja tavanomaisten käyttäytymismallien esiintuloa ja sen kautta eristäytymisen ja outouden tunteet muiden seurassa vähenevät. Ryhmässä nuorella on mahdollisuus itsetuntonsa kohentamiseen sekä uusien selviytymiskeinojen löytämiseen. Ryhmädynamiikan vaihtelun aiheuttamat kapinallisuuden ja alistumisen muutokset rohkaisevat nuorta itsenäistymään. Nämä vaihtelut ovat erityisen tärkeitä etenkin sosiaalisista ongelmista kärsiville nuorille. Vertaistuki ja keskusteleminen toisen nuoren kanssa turvallisen aikuisen läsnä ollessa luovat nuorelle turvallisuudentunnetta. (Pölönen & Sitolahti 2003, 345-346.)

Nuorten ryhmätoiminnan etuja ovat muun muassa vertaistuen saaminen ja antaminen, uusien vuorovaikutustaitojen kehittäminen, uusien käsityksien muodostuminen omasta itsestään, eristäytyneisyyden tunteen väheneminen, turvallisen aikuisen suojelemisen tunne muutostilanteessa, itsetutkiskelun lisääntyminen, itsenäistymään rohkaistuminen ja vuorovaikutuksellisten ongelmien esiin tuleminen. (Pölönen & Sitolahti 2003, 345-346.) Ryhmähoidon on todettu auttavan persoonallisuuden rakentumisesta. Vuorovaikutuksellisten seikkojen tärkeys persoonallisuuden eri kehitysvaiheissa, häiriöiden synnyssä ja paranemisprosessissa kuuluttaakin ryhmähoitomuodon tärkeyden ja tehokkuuden perään. (Pölönen & Sitolahti 2003, 106, 149.)

Ryhmätoiminnan parantavia vaikutuksia ovat muun muassa ryhmän kiinteys, transferenssi, oivaltaminen, universaalisuus, oppiminen, vuorovaikutus, hyväksyntä, jäljittely, toivon herättäminen, identifikaatio, korjaava perhekokemus ja empatia (Pölönen & Sitolahti 2003, 136). Ryhmätoiminta antaa mahdollisuuden jakaa kokemuksia muiden ryhmäläisten kanssa sekä tilaisuuden erilaisiin samaistumisiin. Lapsen tai nuoren kapea perheyhteisö, yhteisöllisten kokemusten niukkuus ja kehitysmahdollisuuksien puute johtaa herkästi siihen, ettei hän ole oppinut käsittelemään kateuden tunteita tai kilpailua, jolloin ryhmähoitomuoto ja etenkin sen seurauksena syntyvät transferenssitunteet auttavat lasta tai nuorta näiden tunteiden käsittelemisessä. Ryhmätoiminta saattaa myös onnistuessaan tarjota tukea nuoren itsenäistymiseen ja irrottautumiseen haitallisesta yhteisöstä. (Pölönen & Sitolahti 2003, 107, 143.)

Nuorten ryhmän ohjaajan tulee toteuttaa aitoa, aktiivista, empaattista ja herkkää käyttäytymismallia höystettynä huumorintajulla ja luontevuudella. Ohjaajan empaattinen ja herkkäviireinen käyttäytyminen vaikuttaa positiivisesti ryhmän koheesioon ja lojaliteettiin. (Pölönen & Sitolahti 2003, 352.) Ryhmän ohjaajan on kuitenkin oltava tarkkana huumorin kanssa, ja auttaa nuorta tutkiskelemaan ja käsittelemään sen mukanaan tuomia tunteita sen sijaan, että alkaisi toimia nuoren tunteiden mukaisesti (Pölönen & Sitolahti 2003, 275). Huumorin merkitystä ryhmätoiminnassa ei tule aliarvioida. Huumori toimii henkisen ilmaisun väylänä ja sen tuotteenä ilmenee sekä välitöntä ja tilapäistä helpotusta mielialaan, että pidemmälle kantau-

tuva mielialan kohenemista. Oikeanlainen huumori, joka ei siis ole nöyryyttävää, rikkovaa tai sarkastista, mahdollistaa syvien, kipeiden ja tiedostamattomien tunteiden käsittelemisen, ja auttaa hyväksymään yksilön puutteita osana minuutta. (Pölonen & Sitolahti 2003, 269.)

5.2.3 Toiminnallisuuden merkitys

Ihminen kehittyy toiminnan avulla. Niin kutsutun kokeilevan toiminnan pohjalta lapselle syntyy taitoja joita hän kykenee pikkuhiljaa hyödyntämään myös muissa kuin alkuperäisessä oppimisympäristössään. Motoristen taitojen kehittyminen mahdollistaa yhä haastavimmista tehtävistä suoriutumisen. Lisäksi toiminnan sääteleminen ja suunnitteleminen sekä sosiaalisten taitojen ja niiden kautta ihmissuhteiden kehittyminen alkaa sujua. WHO:n ICF- luokituksen hyvinvoinnin määritelmä käsittää niin psyykkiset, fyysiset kuin sosiaalisetkin piirteet joiden pohjalta niin sanottu ”hyvä elämä” muodostuu. Toiminnallisuus lisää hyvinvointia muun muassa sen kautta koetun tyytyväisyyden, merkityksellisyyden ja tarkoituksenmukaisuuden tunteen keinoin. Lisäksi toiminnan tarjoama valinnanmahdollisuus, turvallisuus ja yhteisöllisyys sekä toimintaa tukeva ympäristö ovat avainasemassa hyvinvoinnin edistäjinä. (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2011, 59.)

Farmin toiminta on asiakaslähtöistä toimintaa, jonka perustana ovat lapsen tai nuoren ainutlaatuisuus ja autonomia (Hautala ym. 2011, 91). Ohjaustilanteessa toiminnan ohjaajan turvallisuus, tasapuolisuus, tuen ja palautteen antaminen, sekä toimintamallien ja -vaihtoehtojen tarjoaminen ovat avainasemassa (Salo-Chydenius 1992, 83). Toiminnan avulla voidaan vahvistaa esimerkiksi lapsen ja nuoren tunneilmaisua, sosiaalisia taitoja, keskittymiskykyä, motorisia taitoja, ajan hahmottamista sekä ohjeiden vastaanottamista ja ymmärtämistä. Lisäksi se edesauttaa rohkaistumista, sitoutumista, uskoa omaan itseen ja omiin mahdollisuuksiin. Farmin toiminnallisuus auttaa lapsia ja nuoria kehittämään leikkiään ja taitojaan sekä vahvistamaan lapsen tai nuoren mielenterveyttä tukevia ihmissuhteita. Toiminta ja toiminnalle asetettavat tavoitteet pitkälti koostuvatkin toimintaterapian psykososiaalisen viitekehyksen osa-alueista. Osa-alueet ovat temperamentti, kiintymyssuhde, sosiaaliset taidot/ kaveritaidot/ vertaisvuorovaikutustaidot, leikki, selviytymiskyky sekä yksilön ja ympäristön välinen vuorovaikutus. (Hautala ym. 2011, 283.)

Lähtökohtaisesti Farmin toiminnan on tarkoitus olla kiinnostavaa ja rohkaisevaa. Lapsi tai nuori saa toiminnastaan palautetta ja jokainen saa edetä omassa tahdissaan ilman kiirettä. Farmin toiminta on hauskaa, virkistävää, huojentavaa ja helpottavaa. Se tuottaa lapsille ja nuorille iloa, kehittää aisteja, motoriikkaa ja vuorovaikutustaitoja. Toiminta antaa myönteisiä selviytymisen kokemuksia ja on turvallisesti jännittävää. Toiminnassa esiintyvät myös luova ongelmanratkaisukyvyyn kehittyminen sekä yhteistyötaidot.

5.2.4 Voimaa luonnosta ja kasveista

Luontoympäristö mahdollistaa meille arjesta irtautumisen (Salonen, K. 2005, 71). Luonto on kaunis ja tuntuu jo sanana hyvältä lähestulkoon kaikista ihmisistä. Luonto tarjoaa meille vaihtelevia maisemia, niille ominaisine energioineen ja tunnetiloineen. Mielelle ja tunnetiloille on hyvä hakea vastapainoa luonnosta. Esimerkiksi masentunutta lasta tai nuorta, jonka mieli on varjoja täynnä, ei kannata viedä tummaan kuusikkoon. Hänet johdatetaan niitylle ja koivumetsään, pellon laitaa tai korkealle kalliolle katselemaan kaukaista taivaanrantaa. (Wahlström 2008, 100.)

Lapsen mielenterveys on uusiutuva voimavara, sillä lapsi kehittyy, oppii ja muuttuu jatkuvasti, aivan kuten luonto. Luonnossa voimme nähdä vuodenaikojen vaihtelun, luonnon ainaisen uusiutumisen, kasvun ja kulumisen. (Taipale 1998, 12.) On siis täysin luonnollista, että luonnon avulla voimme ymmärtää, eheyttää ja ylläpitää lapsen mielenterveyttä. Lapsen voimallista kasvua voidaan verrata vaikkapa Kevään ensimmäisen kukan sinnikkääseen tunkeutumiin lumen seasta tai asfaltin halkaisevaan pieneen voikukkaan. (Taipale 1998, 12.)

Tutkimusten mukaan puutarhan hoidolla on parannusvoimaa ja esimerkiksi Englannissa sitä käytetäänkin osana mielenterveyspotilaiden, vanhusten ja vammaisten kuntoutusta. Kasvien hoitaminen lisää pitkäjännitteisyyttä ja itsetuntoa etenkin mielenterveyspotilailla ja huolenpito elävistä kasveista aikaansaa tunteen myös oman itsen tärkeydestä. (Wahlström 2008, 65.) Kasvit ja viherympäristö voivat toimia myös ihmisen henkisen muutoksen käynnistäjinä. Puutarhaterapiaa on käytetty mielenterveystyössä terapiamuotona jo 1800-luvulta saakka, mutta psykenlääkkeiden huima kehittyminen 1900-luvun loppupuoliskolla suurelta osin syrjäytti sen mielenterveystyöstä. Kuitenkin kasvien kasvu ja niiden hoivaaminen antaa meille samoja fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia hyötyjä kuin mikä tahansa muu luonnon avulla tapahtuva kuntoutus. (MTT 2009, 22.) Fysiologisten mittausten perusteella on voitu todeta, että luonnon näkeminen lievittää stressiä. Se laukaisee lihasjännitystä sekä laskee verenpainetta. Lisäksi kasvimaalla puuhastelu ja luonnon vihreys aktivoivat myös parasympaattista hermostoa. Huonekasvit ja kukat rentouttavat sekä yhdistävät ihmisen johonkin elävään. Onkin suositeltavaa, että kasvien voimaa hyödynnettäisiin juuri mielenterveyspotilaiden hoidossa. (Wahlström 2008, 65.)

Lapsen ja luonnon välisen suhteen katsotaan rakentuvan ennen 12 ikävuotta. Luonto tarjoaa lapselle vapaan ja säätlemättömän kasvuympäristön ja näin tukee lapsen henkistä kehitystä mahdollistamalla oman tahdon ja mielikuvituksen kehittymisen. (MTT 2009, 21.) Luonnon keskellä olemisen kautta lapset ja nuoret oppivat kunnioittamaan sitä ilman taka-ajatuksia tai luonnon hyväksikäyttöä sekä uskaltavat kulkemaan luonnossa. Kun ymmärtää luonnon täydellisyyden ja tarkoituksellisuuden ymmärtää myös itsensä osana luonnonkaikkeutta. (Saasta-

moinen 2007, 16.) Ymmärtäessään itsensä osana ekosysteemiä ymmärtää myös osansa ympäristövastuullisuudesta. Luonto ei ole loputon resurssi jota voidaan hyväksikäyttää loputtomasti hyvinvointimme kasvattamiseksi. Ihmiset ovat vastuullisia omista teoistaan ja niiden vaikutuksista luontoon ja ympäristöön. (MTT 2009, 19.)

Kun ihminen elää tietoisessa yhteydessä ympäröivän luonnon kanssa, vallitsee heidän välillään tasapainoinen vuorovaikutus. Tämä vuorovaikutus on läsnäolon tunnetta oman itsensä tutkiskelua ja oman itsensä kanssa oleilua. Se on tunne harmoniasta ja minän eheydestä, jossa tietoisuus hetkessä olemisesta on läsnä. Näiden tuntemusten perusteella luonnossa oleilu onkin omiaan mielenterveytyössä. Ympärillä oleva luonto ikään kuin lumoo siellä liikkujan ja irtottaa tämän arkipäivän todellisuudesta. Arjesta irtautuminen antaa ihmiselle mahdollisuuden saada yhteys merkityksen ja tarkoituksen tunteisiin sekä sisäiseen minään. Ympäristöpsykologiassa käytetään usein termiä lumoutua. Tällä tarkoitetaan tarkkaavaisuuden tahatonta kiinnostumista johonkin ympäristössä olevaan kiinnostavaan kohteeseen kuten pilvet, auringon säteet tai veden solina. Lumoutumisen katsotaan olevan elvyttävää ja intensiivistä läsnäolon kokemista, joka osaltaan sallii pehmeiden ja mielikuvituksellisuuden. (Hautala ym. 2011, 80,81.)

Nieminen, T. (2008) vertaili koehenkilöiden mielipaikkakokemuksia luonto- ja kaupunkiympäristössä. Tutkimukseen osallistui kuusi koehenkilöä, joista puolet kävi luonto- ja puolet kaupunkiympäristössä. Vaikkakaan elpymiskokemuksessa ei itsessään ollut luonnon ja kaupungin välillä eroja, fenomenologisen analyysin perusteella elpymisen taustalta löytyi erilaisia tekijöitä. Luontoympäristössä käyneet kokivat rauhoittuvansa ja alkoivat lisääntyvästi pohtia omaa elämäntilannettaan. Sen sijaan kaupunkiympäristössä ei oman elämäntilanteen pohdintaa esiintynyt lainkaan. Lisäksi luontoympäristössä olleet koehenkilöt kokivat, että luonnossa pystyy pohtimaan oman elämän ahdistavia asioita ja, että luonnosta saa voimaa sekä uutta luottamusta tulevaisuuteen. Kaupunkiympäristössä rauhoittumisen kokemukseen vaikuttivat ympärillä olevat ihmiset ja heidän puheensa. Kaikki luontoympäristössä käyneet koehenkilöt myös kokivat käyntien kirkastaneen ja selkeyttäneen omia ajatuksia. Yhteenvedossaan Nieminen toteaaakin, että luontoympäristössä käyneiden koehenkilöiden kokemukset liittyivät elämäntilanteen pohtimiseen, ajatusten selkiytymiseen ja kirkastumiseen, arjesta irtautumisen mahdollisuuteen sekä luonnossa kulkemisen nautinnollisuuteen. Sen sijaan kaupunkiympäristössä käyneillä koehenkilöillä elpymiskokemukset liittyivät paikan merkitykseen, arjen irtautumiseen sekä kulutushyödykkeisiin keskittymiseen.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että puutarhaterapiaan osallistuneiden ihmisten jännitys, pelko ja aggressiot ovat vähentyneet huomattavasti (MTT 2009 23). Kävely ja oleilu metsässä saavat aikaan pulssin hidastumista, verenpaineen laskua ja ne vähentävät stressihormonien erittymistä. (Hautala ym. 2011, 81.) Farmin miljöö jo itsessään luo rauhoittavan vaikutelman.

Pelkästään luontokuvienkin katselemisen on todettu vaikuttavan ihmisen fysiologisiin toimintoihin tervehdyttävästi (Hautala ym. 2011, 82). Luonnossa rauhoittuminen tapahtuu minuuteissa. Luonnon rauhoittava vaikutus liittyy siihen, että luonnossa aivot ikään kuin lepäävät ympäristön jatkuvalta tietotulvalta. Luonnossa mieli tyhjenee ja rauhoittuu. Siellä ajatteleva tapahtuu itsestään, jolloin tilaa jää myös ihmisen omille tuntemuksille. (MTT 2009, 19.) Liikuttaessa luonnossa ryhmänä tapahtuu sosiaalista oppimista. Ryhmän jäsenet tarkkailevat jatkuvasti toisten ryhmäläisten toimintaa ja joko siirtävät tai karttavat näitä käyttäytymismalleja omassa käyttäytymisessään. (MTT 2009, 20.)

Puutarhan hoitaminen on fyysistä toimintaa joka kehittää, koordinaatiota, tasapainoa, lihaskuntoa, kestävyyttä ja motoriikkaa. Itse hoitaminen ja niistä vastuun ottaminen edesauttavat psyykkisen tilan kohenemistä ja tuovat mukanaan myönteisiä tuntemuksia kuten arjen iloa, estetiikkaa, jännitystä ja uteliaisuutta. Vastuullisuus puolestaan tarjoaa merkityksen oman työn tarpeellisuudesta ja vuodenaikojen ja -kierron havainnoiminen luo jatkuvuuden tunnetta ja katsauksen tulevaisuuteen seuraavan kasvukauden ja kukinnan kautta. Puutarhan hoito opettaa myös kärsivällisyyttä ja pettymysten sietoa. Hyvästä hoidosta huolimatta, kasvit eivät aina kuitenkaan suostu kasvamaan odotetusti. (MTT 2009, 22-23.)

Farmin toimintoihin kuuluvan omavaraisuuden kehittämisen kasvimaan hoidon, marjastuksen ja sienestyksen katsotaankin vetoavan ihmisiin, sillä niissä, yhdistyvät, tuotteliaisuus, mielihyvä ja vahvistavuus. Onhan ihmisten luonnossa liikkuminen jo vuosituhansien ajan liittynyt elannon hankkimiseen. (Hautala ym. 2011, 81.) Ihminen on evoluutionsa varrella elänyt vuosituhansia luonnon keskellä. Ihmiset ovat nykypäivänä kuitenkin niin vieraantuneita luonnosta, että ovat hävittäneet kykynsä lukea luontoa ja sopeutua siihen vaikka ennen se on ollut keskeinen edellytys hengissä selviytymiselle. (MTT 2009, 18.) On arveltu, että luonnon rauhoittava vaikutus johtuu ihmislajin genetiikasta joka on peräisin varhaisilta metsästäys- ja keräilykulttuurin ajoilta (MTT 2009, 19). Luonto siis vaikuttaa meihin ja mieliimme. Kellert ja Wilson esittivät vuonna 2003 teorian, jonka mukaan ihmisellä on sisäsyntyinen tarve päästä yhteyteen luonnon kanssa (MTT 2009, 19). Tämä teoria osaltaan selittää lemmikkieläinten huiman lisääntymisen sekä puutarhan hoidon suosion nykyihmisten keskuudessa.

5.2.5 Oppia eläimiltä

Eläimet eivät syrji tai arvostele ketään ulkoisen olemuksen perusteella, eläimelle ei kukaan pysty valehtelemaan olevansa jotain muuta kuin todellisuudessa on. Eläimet näkevät ja hyväksyvät meidät juuri sellaisina kuin olemme. Eläimen silmissä ihminen on riisuttu. Omakohontaisten kokemusten kautta olen huomannut, että eläimillä on ainutlaatuinen kyky puhutella ihmistä omalla luontevuudellaan, elämän ilolla ja hetkessä elämisellään. Usein eläin löytää tiensä ihmisen sydämeen helpommin kuin toinen ihminen. Eläinten on usein huomattu pääse-

vän helpommin sisään myös kuntoutettavien ihmisten sydämiin. Eläimillä on kyky edistää käytöshäiriöisten ihmisten kontaktin ottamista muihin ihmisiin ja maailmaan sekä edesauttaa heidän persoonallisuutensa kehittymistä. Eläinten kanssa puuhasteleminen ja niille jutteleminen tukevat sosiaalisuutta ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä huolimatta siitä, ettei sanoja tarvita. Eläin ymmärtää ja sille on monta kertaa helpompaa purkaa omia tuntemuksiaan.

1900-luvun alussa tapahtunut lääketieteen huima kehittyminen syrjäytti eläinten käyttämisen terapeutisiin tarkoituksiin, kunnes 1960-luvulla Boris M. Levinson palautti sen ihmisten mieliin kirjallaan ”lemmikkiorientoitunut lasten psykoterapia”. (Pet-oriented Child psychotherapy). Huolimatta eläinavusteisten menetelmien pitkällisestä historiasta, joutuu se yhä tänäpäivänäkin todistelemaan tehokkuuttaan pätevänä toimintamuotona. (Fine 2006, 21.)

Kun ihminen kohtaa eläimen, hän joutuu väkisin rauhoittumaan ja keskittymään hetkeen. Samalla hän joutuu työntämään sivuun tavanomaiset huolenaiheensa (MTT 2009, 21). Eläinten käyttäytymistä seuraamalla ihmisten on mahdollista oppia soveliasta käyttäytymistä malliopimisen keinoin. Toisekseen eläimet voivat opettaa ihmisille sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja sekä syy-seuraussuhteita. Eläinten katsotaankin antavan yksiselitteistä ja välitöntä palautetta sosiaalisesta käyttäytymisestämme reagoimalla mielekkäästi tai epämieluisasti saamiinsa ärsykkeisiin. (Fine 2006, 32.) Sen lisäksi, että eläinten läsnäolo rauhoittaa ihmistä, eläin toimii myös eräänlaisena peilinä sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Eläin kannustaa ihmistä vuorovaikutukseen ollen kuitenkin riittävän erilainen, jolloin ihmissuhteiden välinen jännite tilanteesta jää puuttumaan. (MTT 2009, 21.)

Eläinten parissa voidaan toimia monelta eri näkökannalta. Harraste ja vapaa-ajan vietossa eläimen rooli sekä ihmisen suhtautuminen siihen on täysin erilaista ja eri näkökulmasta kuin niiden terapeutisessa ja kuntouttavassa tarkoituksessa käytettynä. Näin ollen voidaan karrikoidusti todeta, että kaikilla eläinten kanssa vietetyillä hetkillä ei välttämättä ole merkitystä potilaan terapian tai kuntoutuksen kannalta. (Fine 2006, 22.) Esimerkiksi Suomessa toimivan kennelliiton kaverikoira-toiminnan, jossa koirat vierailevat erilaisissa hoitolaitoksissa vanhuk- sia tai lapsia viihdyttämässä, ei katsota olevan terapiaa siitä huolimatta, että se virkistää vanhusten ja lasten mieltä. Eläinten kanssa toimimista voidaan määrittää seuraavin tavoin

Eläinavusteisen terapian (Animal-assisted therapy) katsotaan olevan tavoitteellista interventiota, jossa kriteerit täyttävä eläin on merkityksellinen (Integraali) osa hoitoprosessia.

Eläinavusteinen terapia tapahtuu aina siihen erikoistuneen sosiaali- /terveysalan ammattilai- sen ohjauksessa tämä ammattitaidon ja erikoisosaamisensa puitteissa. Eläinavusteisen terapi- an ominaispiirteitä ovat tavoitteellisuus, yksilöllisyys ja toiminnan arvioiminen. (Fine 2006, 23.)

Sen sijaan eläinavusteinen toiminta (Animal-assisted activity), jonka katsotaan olevan oma toimintamuotonsa, määritellään tähtäämään siihen, että se tarjoaa potilaalle mahdollisuuden motivationaaliseen, kasvatukselliseen ja / tai terapeuttiseen hyötyihin sekä elämänlaatua parantavaan toimintaan. Eläinavusteista toimintaa voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä siihen erikoistuneiden ammattilaisten tai vapaaehtoistyöntekijöiden toimesta yhteistyössä kriteerit täyttävän eläimen kanssa. Eläinavusteinen toiminta on spontaania toimintaa, eikä se ole hoidollisesti tavoitteellista. Toiminnan toteuttajan ei myöskään edellytetä kirjaavan hoitotyöstään. (Fine 2006, 23.)

Ihmisten välisen kanssakäymisen ja kumppanuuden ei voida sanoa olevan samanlaista kuin ihmisen ja eläimen välinen yhteys. Niiden voidaan kuitenkin katsoa olevan verrannollisia toisiinsa nähden. Eläimille puhutaan samoin kuin toiselle ihmiselle - tai pikemminkin lapselle ja myös ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa molemmat osapuolet osoittavat emotionaalisia tunteita toisiaan kohtaan. Pyydetessä lemmikin omistajaa kuvailemaan suhdettaan eläimeensä onkin vastaus useimmiten ”paras ystävä, kumppani, perheenjäsen, joku joka rakastaa minua, joku jolle voin puhua...”(Fine 2006, 54.)

Eläinavusteinen toiminta ei kuitenkaan sovellu kaikille. Toimintaa suunniteltaessa on otettava huomioon asiakkaan tausta, terveydentilaan liittyvät asiat kuten allergiat, elämäntilanne, sekä asiakkaan aiemmat kokemukset eläimistä (MTT 2009, 5). Kuitenkin, eläinten avulla ongelmainenkin lapsi voi löytää uusia keinoja oppimiseen ja kasvuun. Lapset voivat oppia ehdottomasta rakkautta, hyvän hoidon ja huolehtimisen periaatteita ja harjoitella toisesta yksilöstä välittämistä, huolehtimista, kunnioittamista ainoastaan katsomalla eläimiä ja niiden välistä toimintaa. (Fine 2006, 27.) Erityisesti hevosten on todettu helpottavan kontaktinottoa ja välittävän läheisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Hevosen uteliaisuus ja kiinnostavuus mahdollistavat erityisen kumppanuussuhteen josta lapsi tai nuori saa iloa, elämyksiä ja myönteisiä ryhmäkokemuksia. Nämä tekijät ovat tärkeitä sisäisen motivaation syntymisessä kuntoutusta kohtaan. (Saastamoinen 2007, 34.)

5.2.6 Farmin toiminnan tavoitteet

Farmilla yksilöllinen toiminnan suunnittelu nousee ensisijaisen tärkeään asemaan, jotta toiminta ja sen vaatimus saadaan vastaamaan yksilön kuntoutustavoitteita. Toiminnan tulokset eivät siis varsinaisesti ole riippuvaisia tehtävien luonteesta, vaan siitä, kuinka yksittäisissä tilanteissa toimitaan. (MTT 2009, 5). Farmin toiminta ja kuntoutus on suunniteltu siten, että sen kautta päästään vaikuttamaan lasten ja nuorten mielenterveydelliseen hyvinvointiin. Farmin toiminnan voidaankin katsoa olevan ikään kuin interventiota, jolla lasten ja nuorten mielenterveyttä edistetään ja ehkäistään uusien ongelmien ja solmujen muodostumista. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 14.) Ensimmäisellä tapaamisella lapsen tai nuoren kanssa kartoit-

tetaan tämän ongelmien laatua sekä farmin toimintamuotojen sopivuus lapsen tai nuoren kuntoutumistyön näkökulmasta. Lapselle tai nuorelle laaditaan hoitosopimus, joka sisältää hoidon yleisluontoiset tavoitteet. Lisäksi lapsen tai nuoren sekä vanhempien kanssa keskustellaan siitä, mihin he ovat ryhtymässä ja mitä heiltä prosessin aikana odotetaan. Tämän jälkeen lapselle tai nuorelle suunnitellaan muista asiakkaista koostuva sovelias ryhmä johon hänet kutsutaan. (Pölonen & Sitolahti 2003, 105.)

Farmilla jokaiselle lapselle ja nuorelle suunnitellaan kuntoutusjaksoa varten henkilökohtaiset tavoitteet yksilön toimintakyvyn ja niissä olevien kehittämistarpeiden pohjalta. Kuntoutuksen tavoitteet voivat Farmilla liittyä esimerkiksi fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistämiseen, itsenäiseksi oppimiseen ja elämänhallintaan, voimaantumiseen (empowerment), sosiaalisen toimintakyvyn ja siinä selviytymisen parantamiseen, elämänlaadun ja yleisen hyvinvoinnin parantumiseen sekä asetettuihin tavoitteisiin ja päämääriin pääsemiseen (Saukko 2008, 23). Tavoitteisiin pääsemisen keinoina pyritään vastaavasti hyödyntämään yksilön olemassa olevasta toimintakyvystä kumpuavia voimavaroja ja vahvuuksia. Kuntoutusjaksolle asetettavat tavoitteet voivat liittyä tarkkaavaisuushäiriöistä kärsivän lapsen tai nuoren kohdalla esimerkiksi sääntöjen ja ohjeiden vastaanottamiseen ja ymmärtämiseen sekä tunteiden hallinnan kehittämiseen, syrjäytyneellä tai depressiivisellä lapsella tai nuorella ne taas saattavat liittyä esimerkiksi itsetunnon, omatoimisuuden, sosiaalisuuden tai vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Autistisen lapsen tai nuoren tavoitteita voivat olla esimerkiksi positiivisten käyttäytymismallien vahvistaminen ja lisääminen yksilön käyttäytymiseen sekä turvallisuuden ja hyvänolon tunteiden luominen.

Farmilla keskitytään elämänhallinnan sekä yksilön persoonallisen kasvun kehittämiseen sekä tuetaan lapsen ja nuoren yhteiskuntaan kiinnittymistä muun muassa elämyksellisin ja yhteisötoiminnallisoin keinoin (Saastamoinen 2007, 21). Ihmisen minäkuvan kehityskaari alkaa jo varhaislapsuudessa ja se koostuu fyysisistä, psyykkisistä sekä sosiaalisista ominaisuuksista ja taidoista joita yksilö peilaa muista ihmisistä, kokemuksista sekä heiltä saamastaan palautteesta. (Saastamoinen 2007, 26.) Farmilla tapahtuvan toiminnan lähtökohtainen tavoite onkin ylläpitää ja kehittää lapsen tai nuoren fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista toimintakykyisyyttä jolloin myös minäkuva eheytyy. Häiriöt tai puutteet ihmisen toimintakykyisyydessä voivat olla synnynnäisiä tai ne ovat heikentyneet aiempien kokemusten, tapahtumien tai huolien seurauksena. Toimintakykyisyyden kautta ihminen pystyy kohtaamaan elämän asettamia haasteita sekä selviytymään arkielämästään. Toimintakyvyn tukeminen ja palauttaminen mahdollistaa ihmiselle tasapainoisen elämän jossa hän on kykenevä hyödyntämään omia voimavarojaan täyspainoisesti. Toimintakykyisyys ja riittävä elämänhallinta mahdollistavat myös autonomisen, persoonallisen ja sosiaalisen yksilön kehittymisen. (Saastamoinen 2007, 4,5,14.)

Farmin toiminnan tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten sosiaalista kanssakäymistä sekä vuorovaikutustaitoja yhteistoiminnan keinoin. Toiminta farmilla tähtää siihen, että lapsi tai nuori löytää ensin itsensä uudessa sosiaalisessa ympäristössään, jonka jälkeen hän on valmis yhteisymmärrykseen muiden kanssa (Saastamoinen 2007, 12). Farmilla lapsi tai nuori aktivoituu osallistumaan ja kehittämään itseään, jolloin tapahtuu kasvua ja oppimista oman aktiivisuuden pohjalta (Saastamoinen 2007, 13). Sosiaalinen ympäristö kehittää lapsen ja nuoren psyykkisiä valmiuksia ja minäkäsitystä. Lisäksi Farmilla toimiessaan lapsi ja nuori kehittää fyysisiä valmiuksiaan, jotka taas mahdollistavat sosiaalisten valmiuksien kehittämisen. (Saastamoinen 2007, 29). Ihminen on kokonaisuus, farmilla se myös nähdään sellaisena.

5.3 Asiakasanalyysi

Farmin toiminta on suunnattu 5-17 vuotiaalle erilaisista toimintakyvyn puutteista kärsiville lapsille ja nuorille. Toiminta on aina suunniteltu siten, että lasten ja nuorten on mahdollisimman hyvä olla. Toiminnassa lapselle ja nuorelle annetaan aikaa ja mahdollisuus tehdä asiat itse ilman minkäänlaisen kiireen tuntua. Toistojen ja niiden myötä taitojen kehittyessä toiminnot pikkuhiljaa nopeutuvat. Farmilla ei ole koskaan kiire! Edellä perustelen tarkemmin Farmin toiminnasta koituvaa hyötyä nostamalla esille joitain erityisryhmiä.

Eläinavusteiset toiminnot soveltuvat hyvin lapsille ja nuorille, joiden mielenterveys on järkkynyt tai sen oletetaan olevan vaarassa järkkyyä. Lisäksi niiden käyttö sopii hyvin myös masennuksesta kärsiville nuorille (Fine 2006, 58.) Stressi, Univaje, vakavat sosiaalisten suhteiden puutokset, ongelmat koulussa, päihteet sekä menetykset ja surut ovat avainasemassa nuorten masennuksen laukaisevina tekijöinä. Masennus aiheuttaa mielialan ja itsetunnon laskua. Vaikeasti masentuneiden toimintakyky on selkeästi alentunut, sillä tarkkaavaisuus, muisti ja keskittymiskyky heikentyvät. Masentunut nuori saattaa myös oireilla ärtyneesti tai itsetuhoisesti ja osoittaa piittaamattomuutta omaa hyvinvointiaan kohtaan. Tänä päivänä masennus on yksi merkittävimmistä nuorten itsemurhien aiheuttajista. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala, 2010, 74-75.)

Masentunut ihminen kokee usein myös ahdistuneisuutta. Brickelin vuonna 1985 esittämä oppimisteoria tarjoaa perustaa eläinten terapeuttiselle käytölle ahdistuneisuushäiriöisten ihmisten parissa. Oppimisteorian mukaan mielekkääksi koettu toiminta ja käyttäytyminen voimistavat itse itseään ja näin ollen se aikaansaa toivottua käyttäytymistä myös tulevaisuudessa. Vastaavasti ahdistusta aiheuttavat ja epämieluisat toiminnot ja tilanteet aikaansaavat tilanteiden välttelemistä, vetäytymistä ja epä mukavuuden tunnetta, jolloin negatiiviset käyttäytymismallit voimistuvat. Brickelin mukaan eläimet voivat toimia ikään kuin puskureina ahdistusta aiheuttavien tekijöiden vastaan kiinnittämällä ihmisen jakamattoman huomion toisaalle. (Fine 2006, 27.)

Yksin oleminen ja yksinäisyys ovat kaksi eri asiaa. Jokaisella nuorella on toisaalta joukkoon kuulumisen, toisaalta yksin olemisen tarve. Puhuttaessa kuitenkin yksinäisestä nuoresta, sillä tarkoitetaan lähinnä tunnetilaa yksin olemisesta, eikä se ole aina nuoren oma valinta. Yksinäinen nuori kokee usein hylätyksi tulemisen tunnetta sekä joukkoon kuulumattomuutta. Tämä johtaa siihen, että nuori jää syrjään. Nuoren yksinäisyyteen ja syrjäytymiseen vaikuttavat muun muassa sosiaaliset taidot. Vaarana on, että nuoruusiässä sairastettu vakava masennus altistaa kaksisuuntaisen mielialahäiriön syntyyn myöhemmällä iällä. (Hietala ym. 2010, 47.) Eläimet voivat kuitenkin auttaa lasta tai nuorta palauttamaan rutiineja elämäänsä ja auttavat luomaan uusia sosiaalisia kontakteja luonnollisin keinoin (Fine 2006, 68). Sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden lisääntymisen lisäksi eläimet lisäävät ihmisten halua ryhtyä kommunikoi- maan muiden ihmisten kanssa. Itsessään ne tarjoavat vaihtoehtoista sosiaalista kanssakäymistä, joka osaltaan auttaa ihmistä tarjoamalla toimintamalleja ja keinoja olemassa olevien so- siaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja vahvistamiseen. (Fine 2006, 58, 68.)

Farmin rehellinen, lämmin ja sosiaalisten suhteiden hyväksikäytöstä vapaa ilmapiiri edistävät epäsosiaalisen nuoren kehityksellisten tehtävien toteutumista. Ryhmätoiminnan mukanaan tuoma sosiaalisuus auttaa jännitysoireista kärsiviä lapsia ja nuoria, sillä ryhmän kautta hänel- lä on mahdollisuus löytää jännityksen taustalla olevia kokemuksia ja näin käsitellä ja harjoi- tella uusia kypsempiä vuorovaikutustaitoja (Pölonen & Sitolahti 2003, 107.)

Farmin toiminta soveltuu myös lievästi autistisille kuten asperger-lapsille. Autistisille lapsille on tyypillistä puutteellinen empatiakyky. Autistinen henkilö ei kykene asettumaan toisen asemaan tai ymmärtämään toisen tahtoa tai tunteita. Autismikuntoutuksen keskeisenä ta- voitteenä onkin vuorovaikutukseen pääseminen sekä autistisen käyttäytymisen vähentäminen ja itsenäisten käyttäytymismallien oppiminen. (Saastamoinen 2007, 33.) Maatilan turvallinen ympäristö luo rauhallisen ilmapiirin autistisen lapsen tai nuoren sosiaaliselle kanssakäymisel- le. Autistiselle lapselle tai nuorelle saattaa vuorovaikutus eläinten kanssa lisäksi olla helpom- paa ja luontevampaa, sillä siinä ei tarvita sanoja. Myös toiminnallisen aktiviteetin ja liikku- misen on todettu edesauttavan autistien sosiaalista toimintakykyä ja yhteyden löytymistä (Saastamoinen 2007, 33).

Tukemalla ja vahvistamalla autistisen lapsen tai nuoren positiivista ja hyväksyttävää käyttä- tymistä sitä pystytään lisäämään, jolloin ei toivotulle käyttäytymiselle jää vähemmän tilaa (Saastamoinen 2007, 36). Englannissa tehtiin autistilasten parissa tutkimus siitä, voiko koira ”opettaa” lapsille sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja. Koira osallistui päivittäin lasten luok- kaopetukseen. Tutkimuksessa selvisi, että ”opetettu” vuorovaikutus paransi joidenkin lasten kommunikointitaitoja niin koiran kuin opettajankin kanssa. (Fine 2006, 69.)

Ryhmässä toimiminen auttaa tarkkaavaisuushäiriöistä lasta ja nuorta kehittämään sosiaalisia taitoja sekä rakentamaan kaverisuhteita (Nieminen, P. 2008, 122). Eläinavusteisten interventioiden käyttämisellä tarkkaavaisuushäiriöisten lasten parissa on todettu olevan rauhoittavia vaikutuksia. Ihmisellä on todettu olevan synnynnäinen taipumus osallistua ja olla kiinnostunut muista eläinlajeista. Ihminen on siis geneettisesti rakennettu siten, että sitä kiinnostavat muut eläinlajit ja elämän muodot. Tälle näkökulmalle on evoluutionaalinen perusta, jonka mukaan ihmiset kehittivät selviytymismahdollisuuksiaan eläinten käyttäytymistä seuraamalla ja poimimalla vihjeitä ympärillään olevien eläinten käyttäytymisestä. (Fine 2006, 26.) Näin ollen on siis enemmän kuin perusteltua käyttää eläintä apunaan tarkkaavaisuushäiriöisten lasten kuntoutuksessa.

Tarkkaavaisuushäiriöisen lapsen tai nuoren oireenkuvaan kuuluvat keskittymisvaikeudet, impulsiivisuus sekä yliaktiivisuus (Nieminen, P. 2008, 113). Farmi on tarkkaavaisuushäiriöiselle lapselle tai nuorelle ympäristönä sellainen, joka tukee hänen toimintojaan. Tallilla ja eläinten kanssa toimiessa tarkkaavaisuushäiriöinen lapsi tai nuori oppii keskittymään sääntöihin ja niiden ymmärtämiseen. Ei yksin riitä, että tietää, ettei hevosen takana saa seisoskella, myös ohjeen noudattamiseen täytyy keskittyä. Eläimet ovat loistavia opettajia ja hyväksytyyn käytökseen ohjaajia, sillä niiltä saatu palaute on aitoa ja välitöntä. Eläinten parissa tarkkaavaisuushäiriöinen lapsi ja nuori oppii myös tunteiden hallintaa sekä itsehillintää. Tarkkaavaisuushäiriöinen lapsi oppii turvallisissa olosuhteissa, hellästi kantapään kautta, että vuorovaikutustilanteiden säännöllillä ja ohjeilla on aina jokin merkitys. Merkityksen löytäminen usein vähentää tarkkaavaisuushäiriöiselle tyypillisiä turhautumisen tunteita. Vaikka lapsi tai nuori normaalisti menettäisi malttinsa tilanteissa, 500 kiloinen hevonen vierellä opettaa kummasti, ettei maltin menettämällä päästä toivottuun tulokseen. Itsehallinnan vahvistamisen on todettu olevan tehokas keino tarkkaavaisuushäiriöisen ihmisen toimintakyvyn tukemiseksi (Saastamoinen 2007, 36). Lapsen tai nuoren tulee siis löytää rakentavampia keinoja kehittää yhteistyötä eläimen kanssa. Eläinten kanssa pitkäjänteinen ja sinnikäs toiminta palkitsee parhaiten.

5.4 Ympäristöanalyysi

Ympäristöanalyysi on olennainen osa liiketoimintasuunnitelmaa. Sen avulla tuleva yrittäjä kykenee objektiivisemmin hahmottamaan suunnittelemiensa palveluiden todellista kysyntää ja kilpailua yrityksensä perustamispaikkakunnalla ja sen lähialueilla. Tässä ympäristöanalyysissä määritellään yritystoiminnan vaikutusalue ja kartoitetaan vaikutusalueella oleva kilpailu.

Farmi sijaitsee Lopen kunnassa Kormun kylässä, josta matkaa lähimpään kaupunkikeskukseen, Riihimäkeen on noin seitsemän kilometriä. Seuraavaksi lähin kaupunki, Hyvinkää, sijaitsee 19 kilometrin päässä, Hämeenlinnaan matkaa kertyy noin 40 kilometriä. Neljänkymmenen kilo-

metrin matka taittuu autolla alle 30 minuutissa, joka mielestäni on vielä täysin kohtuullinen ajomatka kuntoutuspalveluihin. Näin ollen siis Farmin maantieteellinen vaikutusalue määritelläänkin olevan 40 kilometrin säteellä ympäristöönsä. Farmin vaikutusalueella olevat kaupungit ja kunnat ovat siten Riihimäki, Loppi, Hyvinkää, Nurmijärvi ja Hämeenlinna.

Kilpailua kartoittaessani valikoitui tarkasteluni näkökulmaksi vastaavia palveluita tuottavat yritykset. Toinen vaihtoehtona ollut näkökulma, jossa olisin kartoittanut yrittäjiä, jotka kilpailevat samoista asiakasryhmistä, ei tuntunut yhtä luotettavalta ja objektiiviselta. Tämä siksi, että lasten ja nuorten kuntoutusprosessin onnistumisen kannalta on ensisijaisen tärkeää toiminnan mielekkyys. Näin ollen siis Farmin kilpailijoita ovat ne yrittäjät jotka tarjoavat toiminnallista, Green care -mallin mukaista, eläin- tai luontoavusteista kuntoutusta lapsille ja nuorille. Potentiaalisia kilpailevia yrityksiä Farmin vaikutusalueelta löytyi kolme.

Riihimäellä sijaitseva Aulispalvelut tarjoaa sekä eläinavusteista toimintaterapiaa, että puutarhaterapiaa. Kaikista Farmin kilpailijoista Aulispalveluiden toiminta lienee lähimpänä myös Farmin toimintaa. Aulispalveluiden toiminta ei kuitenkaan ole erikoistunut nimenomaan lasten ja nuorten kuntoutustyöhön ja lisäksi siellä tarjotaan koulutuksia ja kotikäyntejä. Aulispalveluiden toiminnan harjoittaja on ammatiltaan toimintaterapeutti. Mallun talli Hyvinkäällä tarjoaa vammaisratsastusta muun hevostallitoiminnan yhteydessä. Vaikkakin vammaisratsastustoiminta eroaa suuresti Farmin tarjoamista toimintamuodoista, on se kuitenkin otettu huomioon tässä ympäristöanalyysissä nimenomaan eläinavusteisen toimintansa puolesta. Mallun tallin vammaisratsastuspalvelut ovat kuitenkin suunnattu moni- ja vaikeavammaisille ihmisille sekä näkö- ja kuulovammaisille ikään katsomatta. Tämä huomioiden Mallun talli ei siis myöskään kilpaile samoista asiakkaista Farmin kanssa.

Hämeenlinnassa toimiva yritys Ylitalon alpakat ja laamat ovat keskittyneet laamojen ja alpakoiden kasvattamiseen mutta tarjoavat sen lisäksi myös eläinavusteista toimintaa sekä terapiaa. Eläinavusteiseen toimintaan kuuluvat muun muassa vierailut vanhainkodeissa sekä lasten ja nuortenkodeissa. Ylitalon terapiatoiminnan asiakaskunta on kaikista Farmin kanssa kilpailevista yrityksistä samankaltaisinta ja voidaankin sanoa, että heidän kanssaan Farmi kilpailee myös samoista asiakkaista. Maantieteellisesti Ylitalon alpakat ja laamat sijaitsevat kuitenkin aivan Hämeenlinnan toisella laidalla, yli 60 kilometrin päässä Farmista, joten asiakkailta riittää varmasti molemmille. Toisekseen Ylitalon terapia ei ole ryhmämuotoista eikä yhtä kokonaisvaltaista luonnon voimavarojen hyödyntämistä kuin toiminta Farmilla. Ylitalon terapiatoiminnasta vastaa toimintaterapeutti.

5.5 Markkinointisuunnitelma

Farmin asiakaskunta muodostuu lähinnä kunnan perusterveydenhuoltopalveluiden asiakkaista tai sairaanhoitopiirin potilaista. Osa asiakaskunnasta muodostuu myös vaikutusalueen perhekodeista ja lastensuojelun asiakkaista. Farmille laaditaan kattavat internet-sivut joissa esitellään kenelle Farmi on suunnattu, millaista toimintaa se tarjoaa ja mitkä ovat sen toiminnasta koituvat hyödyt. Koska Farmille on mahdollista tulla myös täysin yksityisesti, Farmista laaditaan esite, joita viedään vaikutusalueen kouluterveydenhuoltoihin, terveysasemille, neuvoloihin, nuorisopsykiatrian poliklinikoille sekä sosiaalitoimeen. Näihin paikkoihin sekä alueen perhekoteihin ja lastensuojelulaitoksiin ollaan yhteydessä myös puhelimitse tai sähköpostitse ja pyritään sopimaan aika, jolloin Farmin toiminnasta voisi mennä paikan päälle kertomaan. Toiminnan käynnistyttyä voidaan olla yhteydessä myös paikallislehtiin ja selvittää lehtien kiinnostusta kirjoittaa artikkeli alueen uudesta palveluntarjoajasta.

5.6 Laskelmat

Koska yrityksen mahdollisella perustajalla on hallussaan perustamiseen vaadittavat tilat sekä puitteet, ovat tämän kappaleen laskelmat laadittu yrityksen kustannuserien näkökulmasta. Näiden avulla voidaan riittävän tarkasti punnita, kuinka paljon yritys tarvitsisi kuukausitasolla asiakkaita ollakseen kannattavaa. Laskelmissa esitetyt rahasummat ovat arvioita, jotka sisältävät arvonlisäveroa 23 %. Hinnat on laadittu vuoden 2012 hintatason mukaisesti.

Farmin kulut muodostuvat eläinten ylläpito- ja hoitokustannuksista, puutarhanhoitoon liittyvistä hankinnoista toimitilojen vuokra- ja ylläpitokustannuksista sekä erilaisista vakuutuksista. Näitä vakuutuksia ovat yrittäjän eläkevakuutus (YEL), toiminnan harjoittajan tapaturma- ja vastuuvakuutuksen sekä toimitilojen vakuutukset. Eläinten ylläpitoon ja hoitoon lukeutuvat rehujen ja kuivikkeiden lisäksi myös terveydenhoito, varusteet ja vakuutukset. Kiinteistön vuokra sisältää sähkön, veden, jätehuollon sekä kiinteistön hoidon. Puutarhatoiminnoista aiheutuvat kustannukset koostuvat muun muassa tarvikkeista, lannoitteista ja kylvösiemenistä.

Taulukko 1. Toimintojen ylläpito- ja hoitokustannukset

Eläin	kulut vuodessa	kulut kuukaudessa
Hevonen	2800	233,4
Lampaat	1250	104,2
Kanat	350	29,2
Koirat	2500	208,4
Kissa	400	33,4
Kanit	250	20,9
Puutarhatoiminnot	300	25

Toiminnot yht.	8350	654,5
-----------------------	-------------	--------------

Taulukko 2. Muut kustannukset

Kuluerä	Kulut vuodessa	Kulut kuukaudessa
Kiinteistön vuokra	4800	400
Toimitilan vakuutus	96,2	8,05
Yrittäjän eläkevakuutus	5906	492,2
Tapaturmavakuutus	564,6	47,1
Vastuuvakuutus	123,3	10,3
Muut kulut yht.	11490,1	957,65

5.7 Yrityksen toimiluvat ja valvonta

Yksityisten terveydenhuoltoyritysten valvonnasta vastaavat Valvira ja aluehallintovirasto. Mikäli yritys toimii useamman kuin yhden aluehallintoviraston alueella, lupien myöntämisestä vastaa Valvira ja tällöin se myöntää ns. valtakunnallisen yksityisen terveydenhuollon luvan. (Valvira 2012.) Koska Farmi kuitenkin toimii ainoastaan Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella, toimitetaan sitä koskevat lupahakemukset, ilmoitukset ja toimintakertomukset Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimipisteeseen Hämeenlinnaan (Aluehallintovirasto 2012). Tässä kappaleessa kerron Farmin toimintaa varten tarvittavista luvista, ilmoituksista ja valvonnasta.

Laki yksityisestä terveydenhuollosta määrää (2:4), että yksityisen terveydenhuoltoalan yrityksen on ennen toimintansa aloittamista annettava toimilupaa omalta lupaviranomaiseltaan. Poikkeuksen tähän tekevät kuitenkin itsenäiset ammatinharjoittajat, joiden kohdalla pelkkä ilmoituksen laatiminen on riittävä. Lupaviranomaisia ovat Valvira tai oman toimialueen aluehallintovirasto. Lupa-anomukseen on liitettävä mukaan muun muassa yrityksen toimintasuunnitelma. Yrityksen palveluista vastaavan johtajan edellytetään olevan terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on toiminnan laajuuteen ja palveluihin nähden riittävä koulutus sekä vähintään kahden vuoden työkokemus aiotulta toimialalta. Myös näistä on toimitettava todistukset lupa-anomuksen yhteydessä. Lisäksi terveyslautakunta suorittaa käyttöönottotarkastuksen yrityksen käyttämissä tiloissa ennen toiminnan aloittamista. Käyttöönottotarkastuksen jälkeen yritys laatii lupaviranomaiselle aloitusilmoituksen, jossa tulee liitteinä olla tarkastuskertomus, mahdollinen omavalvontasuunnitelma sekä toimintasuunnitelma mikäli siihen on tehty muutoksia toimilupahakemuksen jättämisen jälkeen. Koska Farmilla kuntoutetaan lapsia ja nuoria, tulee lisäksi toimittaa rikosrekisteriote aluehallintovirastoon. (Valvira 2012.)

Laki yksityisestä terveydenhuollosta velvoittaa terveydenhuoltopalveluiden piirissä toimivia yrityksiä antamaan toimintakertomuksensa lupaviranomaisille vuoden välein. Farmin toimintakertomus on siis vuosittain toimitettava Etelä-Suomen aluehallintovirastoon. Tämän toimintakertomuksen on sisällettävä Farmin palveluiden toimintatiedot sekä tiedot henkilökunnan, toimitilojen tai itse toiminnan muutoksista. (Valvira 2012.) Mikäli yritys tarjoaa palveluita useammassa kuin yhdessä toimipisteessä, on yrityksen johtajan lisäksi laadittava omavalvontasuunnitelma, jonka tarkoituksena on palveluiden laadun varmistaminen. (Valvira 2012.) Farmin toiminta sijoittuu ainoastaan yhteen toimipisteeseen, jolloin siis omavalvontasuunnitelman laatiminen ei ole tarpeen.

5.8 Yritysmuoto

Yritysmuodon suhteen olen päätenyt Osakeyhtiöön. Vaikkakin toiminnan aloittaminen yksityisenä elinkeinon harjoittajana, vaikkapa toiminimellä, olisi kenties yksinkertaisempaa ja toteutettavissa ilman alkupääomaa, koen kuitenkin Osakeyhtiömuodon turvallisempaa. Yksityinen elinkeinonharjoittaja vastaa yritystoiminnastaan koko henkilökohtaisella omaisuudellaan (Yritys-Suomi 2012). Näin ollen esimerkiksi konkurssitilanteessa, yksityinen elinkeinonharjoittaja saattaa menettää myös kaiken henkilökohtaisen omaisuutensa. Sen sijaan Osakeyhtiön mennessä konkurssiin, ovat yrityksen varat ja velat täysin erillisiä yrittäjän varoista. Oletusarvona tässä toki, että yrittäjä on muutoin toiminut lain mukaisesti yritystoiminnan ja verotuksen suhteen. Osakeyhtiön omistajat vastaavat yrityksen toiminnasta siis ainoastaan osakepääomansa määrällä (Yritys-Suomi 2012).

Yksityisen osakeyhtiön perustamiseksi tarvitaan pääomaa 2500 euroa. Osakeyhtiössä tulee järjestää perustamiskokous jossa valitaan yhtiön johto, hallitus ja tilintarkastajat. Hallituksen on sittemmin valittava itselleen puheenjohtaja sekä nimettävä toimitusjohtaja. Kun perustamissopimus on allekirjoitettu, yrityksellä on kolme kuukautta aikaa rekisteröityä patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteriin. Näiden toimien jälkeen on yritys juridisesti perustettu. (Yritys-Suomi 2012.)

5.9 Riskit ja niihin varautuminen

Yrittämiseen liittyy huomattavasti enemmän riskejä kuin työntekijänä ansaitsemiseen. Liiketoiminnan suunnittelussa käytetään työkaluna SWOT- analyysin laatimista, jonka tarkoituksena on kartoittaa yrityksen ja sen toiminnan niin ulkopuolisia kuin sisäisiäkin tekijöitä ja uhkia. (PK-RH.) Sana SWOT syntyykin englannin kielen sanoista strengths, weaknesses, opportunities ja threats (vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat). Analyysi laaditaan usein nelikenttään, jonka avulla pystytään konkreettisemmin punnitsemaan menestymisen edellytyksiä suhteessa heikkouksiin. Tämän lisäksi analyysin avulla voidaan kartoittaa muun muassa vah-

vuuksien edelleen kehittämistä, heikkouksien muuttamista vahvuuksiksi tai niiden mahdollista eliminointia, olemassa olevien mahdollisuuksien hyödyntämistä sekä uhkien torjumista (Qualitas Forum 2012).

Edellä mainittujen seikkojen johdosta olenkin laatinut tulevalle yritykselleni oman SWOT-analyysin (ks. liite 3). SWOT-analyysiä laatiessani pyrin listaamaan mahdollisimman realistiset ja suurimmat vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat, jotka ulkopuolelta tai yrityksen sisältä tullessaan saattaisivat vahingoittaa tai hankaloittaa, yrittäjän, asiakkaan tai yrityksen toimintaa.

6 Pohdinta

Tässä työssä halusin selvittää, mitä yritysideoani mukainen liiketoiminta yrittäjältä edellyttää, onko Green care -toiminnoista tutkittua hyötyä osana lasten ja nuorten mielenterveystyötä ja menestyisikö suunniteltu yritys mahdollisella perustamispaikkakunnallaan. Tarkoitukseni oli siis syventää ja laajentaa omaa tietämystäni ja ajatustani yrityksen toiminnasta ja toiminnan hyödyistä. Tutkimushaastattelut toteutettiin tästä syystä sekä palvelun tarjoajille, että mahdollisille välittäjille laajemmin ja mahdollisimman monipuolisen näkökannan luomiseksi.

Green care -toiminnan koettiin olevan kaiken kaikkiaan edukasta kuntoutusta lapsen ja nuoren kuntoutustyössä ja sitä harjoitettiin palveluiden välittäjien toimesta jopa tiedostamattomasti. Tiedostamaton toiminta ei kuitenkaan hyväksikäyttänyt läheskään kaikkia Green care -toiminnan mahdollisuuksia vaan ainoastaan luonnon ja eläinten ympäristölliset automaatiovaikutukset pääsivät vaikuttamaan kuntoutumiseen. Toisin sanoen luontoa ja eläimiä hyödynnettiin lähinnä mukavina harrastustoimintoina mielenterveysasiakkaille, eikä niiden resurssija osattu täysmääräisesti hyödyntää osana kuntoutusta.

Palveluiden tarjoajat sen sijaan osasivat hyödyntää Green care -toimintojen kuntouttavuutta tehokkaammin. Lähinnä siellä kuitenkin toiminnoissa keskityttiin fyysisen toimintakyvyn kehittämiseen. Tämä saattoi kuitenkin osittain johtua siitä, että toiminnan harjoittajien asiakas-kunta kärsi valtaosin juuri fyysisen toimintakyvyn rajoitteista. Ihmisen ollessa kuitenkin fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja henkinen kokonaisuus, olisi myös heidän kohdallaan ollut ehkä syytä paneutua tarkemmin myös mielenkuntoutustyöhön ja sen elvyttämiseen. Fyysisistä rajoitteista syntyy helposti sosiaalisia ja psyykkisiä rajoitteita ja psyykkisistä fyysisiä ja sosiaalisia. Ihminen tulisi siis vastaanottaa Green care -kuntoutuksessa kokonaisvaltaisena kuntoutujana.

Haastatelluista osa oli hyvin tietoisia ja valveutuneita Green care -toiminnoista ja mielessäni nimesinkin heidät ”Green care -sotureiksi”. He pyrkivät aktiivisesti kehittämään omia toimin-

tojaan Green care -mallien mukaisiksi, edistämään näiden toimintojen näkyvyyttä ja todistelemaan niiden tehokkuutta. He suhtautuivat luontoon ja eläimiin intohimoisesti ja olivat selkeästi omistautuneita asialleen. Osa haastatelluista sen sijaan oli hieman passiivisia Green care -toimintojen edistämisen suhteen ja vain odottelivat, että toiminnot tulisivat laajempaan tietoisuuteen ja käyttöön.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan lasten ja nuorten mielenterveyttä ja kuntoutusta sekä Green care -toiminnan tutkittuja hyötyjä. Näin ollen myös haastatteluissa oli tärkeää perehtyä juuri eläinten ja luonnon aiheuttamiin etuihin mielenkuntoutuksen näkökulmasta. Toisaalta, koska valmiin opinnäytetyön tuotoksena on liiketoimintasuunnitelma, myös palveluiden tarve ja tietyt käytännön toimien prosessit olivat osa haastatteluja ja ne toimivat tiedonlähteinä tekijälle. Haastatteluista saadut tulokset tukivat hyötyjen osalta vahvasti viitekehystä, jonka johdosta voidaan olettaa, että tällä työllä on niin teoreettista kuin käytännöllistäkin merkitystä. Lisäksi Green care -toimintojen soveltaminen lasten ja nuorten mielenterveyskuntoutuksessa on suhteellisen uutta Suomessa, joten voidaan katsoa, että työ on merkityksellinen puolestapuhuja ja suunnan näyttäjä myös hoitotieteen ja mielenterveyskuntoutuksen kehittämistyössä.

Myös tutkimuksen luotettavuutta on syytä tarkastella. Käytännön toteutusta ja tekstiä ei varmasti koskaan saa täysin vastaamaan toisiaan. Kuitenkin tässä työssä teksti on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja selkeästi, jotta kokonaisuus vastaisi todellisuutta ja parantaisi luotettavuutta. Tästä syystä myös tutkimustulosten hyöty-osiossa on käytetty suhteellisen runsaasti suoria lainauksia haastatteluista. Tyhjentäviä ja ehdottomia totuuksia ja johtopäätöksiä ei kuitenkaan tutkimuksen tarve-osion perusteella voi tehdä. Alueellinen palveluiden tarve on vaihteleva tekijä, joten sen osalta ei voida olettaa, että tulokset olisivat toistettavissa vielä vuosienkin päästä. Tutkimuksessa mitattiin yksilöiden käsityksiä ja otanta tässä tutkimuksessa oli suhteellisen suppea. Tarkoitus tässä työssä olikin kertoittaa suuntaa antavaa tietoa palveluiden tarpeesta ja siihen nähden katsonkin luotettavuuden tarpeen osaltaan olevan riittävä. Myös prosessi-osion tulokset ovat vaihtuvia tekijöitä käytäntöjen ja säädösten muuttuessa. Hyötyjen osalta sen sijaan voidaan tuloksia pitää kestävinä. Kuten jo edellä mainittu kuvatuista hyödyistä vastasivat hyvin teoreettista viitekehystä ja ne tukivat toinen toisiaan. Uskon kuitenkin, että hyötyjen kuvaaminen tässä tutkimuksessa ei ole tyhjentävä. Niiden kuvaaminen haastateltavien taholta oli niin laaja-alaista ja monimuotoista, että tuloksia varten niitä tuli käsitteellistää suuremmiksi kokonaisuuksiksi selkeyden luomiseksi tulosten kuvaamisessa.

Kokonaisuudessaan tutkimustulokset liiketoiminnan aloittamisen suhteen olivat rohkaisevia. Green care -toimintojen hyödyt olivat osittain tunnettuja ja tarvetta ilmeni rohkaisevissa määrin. Yrittäjältä se kuitenkin edellyttäisi Green care -soturimaista toimintaa ja aktiivisuut-

ta, jotta suuren väestön tietoisuuteen tulisi toimintojen todelliset ja kuntouttavat vaikutukset eikä sitä mielletäisi ainoastaan mukavaksi harrastetoiminnaksi. Huolenaiheena kuitenkin yrityksen perustamisen suhteen on kuntoutuksen maksajatahojen niukkuus. Koska KELA ei korvaa eläin ja luontoavusteisia kuntoutus- tai terapiamuotoja, eikä toiminnan harjoittajalla ole toimintaterapeutin pätevyyttä, yksi suurimmista maksajatahoista on mahdollisuuksien ulkopuolella. Riittäisikö siis asiakkaita perussairaanhoidon, sosiaalitoimen ja erikoissairaanhoidon piiristä siten, että toiminta olisi kannattavaa? Vaikkakin siis alueellinen tarve toiminnoille olisi selkeä ja tarjonta sen suhteen alueella lisääntyisi, päätyisivätkö lapset ja nuoret usein jonkun muun, kelakorvausten piirissä olevan palvelumuodon ääreen.

Haastateltavat olivat yleisesti hieman vaitonaisia puhuttaessa palveluiden hinnoista. Näin olen niitä ei tarkemmin lähdetty haastattelutilanteissa kalastelemaan vaan tutkija käytti omaa herkkyyttään ja tilannearviointia siitä, kuinka syvällisesti ja yksityiskohtaisesti niistä keskustellaan. Tästä syystä liiketoimintasuunnitelman laskelma-osuus on laadittu ainoastaan suunnitellun yrityksen kulujen perusteella. Arvioidut tulot on jätetty niistä pois työn julkisuuden vuoksi ja yrityssalaisuuksien näkökannasta. Työn tekijällä, on kuitenkin palveluiden hinnoista omat laskelmat, joita hän hyödyntää, mikäli yritys konkreettisesti tulee perustettavaksi.

Jatkotutkimuksia ajatellen, mielenkiintoisia ja Green care -kuntoutuksen näkökulmasta hyödyllisiä jatkotutkimusaiheita voisivat olla Green care -kuntoutuksen mahdollisuudet erilaisten diagnoosien kanssa. Toisaalta olisi myös hyödyllistä kartoittaa Green care -kuntoutujien kokemuksia toimintojen kuntouttavuudesta tai kartoittaa hoitohenkilökunnan asenteita Green care -kuntoutusta kohtaan.

Lähteet

- Aaltola J. & Valli R. (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: Gummerus.
- Aluehallintovirasto 2012. <http://www.avi.fi/fi/Sivut/etusivu.aspx>. (Viitattu 20.9.2012)
- Fine, A. 2006. Handbook on Animal-Assisted Therapy. California, USA: Elsevier.
- Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Turku: SMS-Tuotanto.
- Hautala, T. Hämäläinen, T. Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2011. Toiminnan voimaa - toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita Prima.
- Hietala, T. Kaltiainen, T. Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli- Koulu mielenterveyden tukena: 47. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2002, Tutki ja kirjoita. Vantaa: Kirjayhtymä.
- Kivelä, V. & Lempinen, J. 2010. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turenki: Kirjapaino Jaarli.
- Laki yksityisestä terveydenhuollosta. 2 Luku, 4§.
- Latomaa, T. 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Marttunen, M. 2011. Nuoret mielenterveys- ja päihdetyön polttopisteessä. THL. <http://www.hus.fi>. (Viitattu 22.3.2012)
- MTT 2009. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos. Green care - terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Tampere: Juvenes Print.
- Nieminen, P. 2008. Lapsen aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö kuntoutuksellisena haasteena. Mieli ja terveys: Ilon ja muutoksen psykologiaa. Tampere: Juvenes Print.
- Nieminen, T. 2008. Mielipaikkakokemukset luonto- ja kaupunkiympäristössä. Tampereen yliopisto, Psykologian laitos. Pro- gradu-tutkielma.
- Partanen, I. 2006. Tulevaisuuden hyvinvoinnin rakenteita etsimässä - Yrittäjyys sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla.
- PK-RH. PK-Yrityksen riskienhallinta 2009. <http://www.pk-rh.fi/riskilajit/liikeriskit/liiketoiminnan-nelikenttaanalyysi-swot/>. (Viitattu 16.9.2012)
- Pölönen, R. & Sitolahti, T. 2003. Ryhmä hoitaa -teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Qualitas Forum 2012. Laadun työkalut. <http://www.qualitas-forum.fi/Laadunty%C3%B6kalut/SWOTanalyysi/tabid/132/Default.aspx>. (Viitattu 16.9.2012)
- Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. www.fsd.uta.fi. (viitattu 13.9.2012)
- Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto, Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu-tutkielma.

Salonen, K. 2005. Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita Prima.

Salo-Chydenius, S. 1992. Toimintaterapia mielenterveystyössä: 83. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Saukko, P. 2008. Musiikkiterapian tavoitteet lapsen kuntoutusprosessissa. Jyväskylä: Printing house.

Sivistyssanakirja.com. Yrittäjyys. <http://sivistyssanakirja.com/yritt%C3%A4jyys>. (Viitattu 16.9.2012)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry. Pro Hevonen 4/ 2008. Hevonen oppimisprosessissa kasvattajana ja kuntouttajana. <http://www.hevostoiminta.net/25>. (Viitattu 2.4.2012)

Taipale, V. 1998. Lasten mielenterveystyö. Porvoo: WSOY

THL. 2012. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Ennaltaehkäisevä mielenterveystyö. <http://info.stakes.fi/mielenterveystyö/FI/kasitteet/index.htm>. (Viitattu 22.3.2012)

Tilastokeskus 2010. Suomi lukuina. Yritykset. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html. (Viitattu 28.2.2012)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Turpeinen, P. 2004. Ahdingossa luova lapsi ja nuori - tienviittoja kasvuun. Helsinki: Edita Prima.

Valvira 2012. Sosiaali- ja terveysalan valvontavirasto. Yksityisen terveydenhuollon luvat. http://www.valvira.fi/luvat/yksityisen_terveydenhuollon_luvat (Viitattu 20.9.2012)

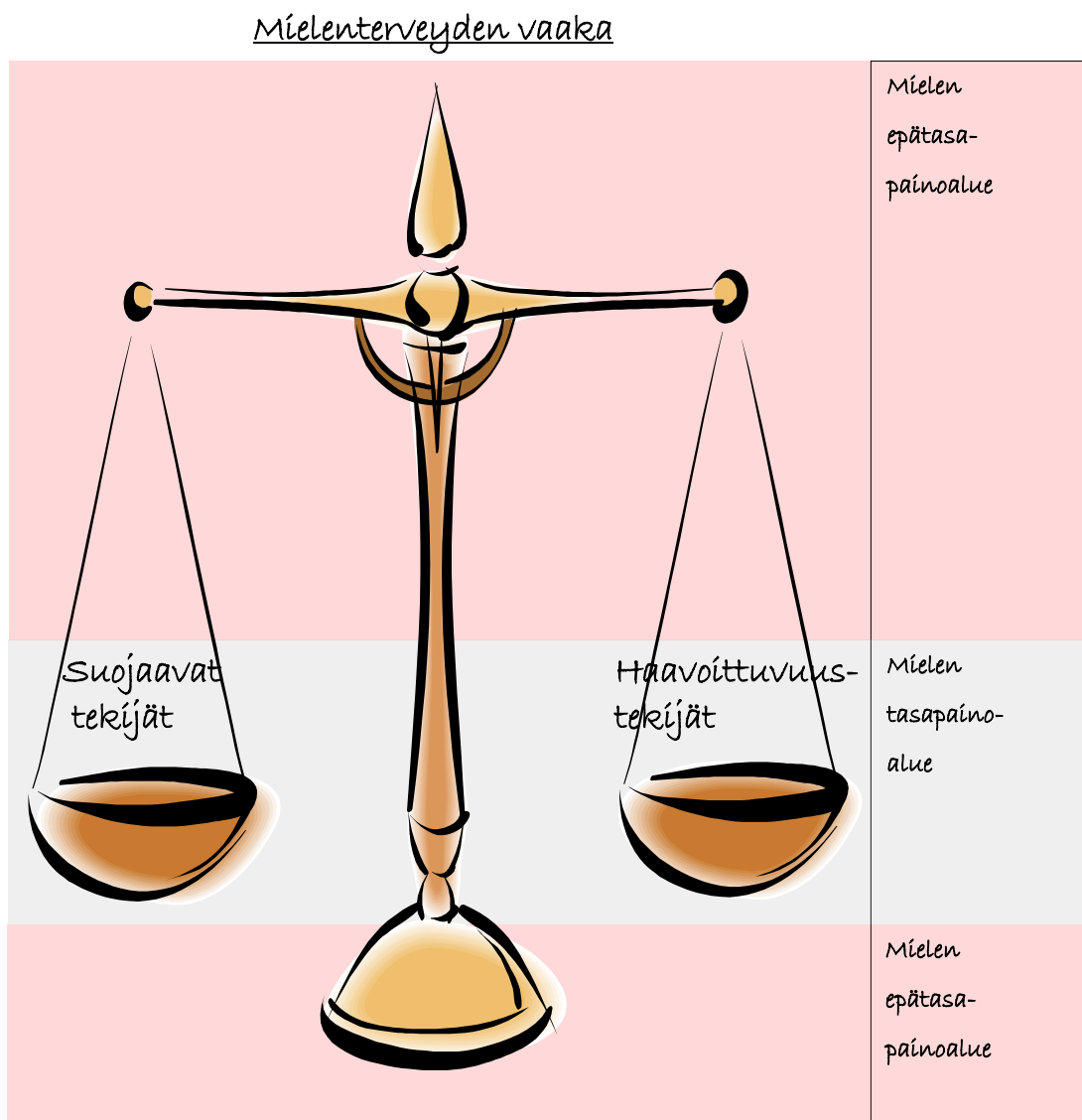
Wahlström, R. 2008. Eheyttävä luonto- miten luonto kuntouttaa. Vaasa: Ykkös-Offset.

Yritys-Suomi 2012. Yrityksen perustaminen. http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/palvelupolku?pp=polku_Yrityksen_perustaminen. (Viitattu 16.9.2012)

Liitteet

Liite 1. Mielenterveyden vaaka.....	58
Liite 2. Teemahaastattelurunko.....	59
Liite 3. Farmin SWOT-analyysi.....	60

Liite 1. Mielenterveyden vaaka

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Esittäytyminen

Haastattelun tarkoitus

Lupa käyttää nauhuria

Luottamuksellisuus

Haastattelun kulku

Haastateltavan nimi

NAUHURI PÄÄLLE!

Ammatti ja kuinka kauan alalla

Millainen prosessi

Yhteydenotto

kuinka pian

kuljetusjärjestelyt

Sopimukset

Arvioinnit -> valmis kuntoutussuunnitelma??

Palveluiden tarve

Kokemukset + missä

Käytetyt palvelumuodot

Käsitys ko. palveluiden tehokkuudesta

Negatiiviset puolet

kiinnostus ko. yrityksen palveluita kohtaan

Palveluista koituva hyöty

Nuorelle -> Psykkinen, fyysinen, sosiaalinen (käsitys)

Palvelun välittäjälle

Onko vielä jotain mitä haluaisitte minulle vielä sanoa?

Liite 3. Farmin SWOT-analyysi

	Farmin vahvuudet	Farmin heikkoudet
Sisäiset	<ul style="list-style-type: none"> • Vahva tuntemus käytettävistä kuntoutusmuodoista • Yksilöllisyys • Yrittäjän positiivisuus ja sisukkuus • Persoonallisuus • Kuntoutustoiminnan kokonaisvaltaisuus • Toiminnan joustavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei aikaisempaa kokemusta yrittäjyydestä • Yksin toimimisen riskit • Korkeat hinnat? • Asiakkaiden puute • Uudehko kuntoutusmuoto
Ulkoiset	Farmin mahdollisuudet	Farmin uhat
	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvavana trendinä ekologisuus ja luonnon voimavarojen hyödyntäminen • Vaihtoehtoisten kuntoutusmuotojen tarve • Vastaavien kuntoutusmuotojen harvinaisuus • Hyvä sijainti 	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmiset eivät osaa etsiä vaihtoehtoisia kuntoutusmuotoja • Ihmisten epäusko uudehkon kuntoutusmuodon toimivuuteen • Tunnettavuuden puute • Näkyvyyden puute • yksityisten palveluntarjoajien käytön siirtäminen kunnalliselle puolelle